

LONDESZ ELEK

KÉPES KÖNYV

HUSZONEGY HUMOROS RAJZ

TARTALOM

A malaczka
Az öreg Benyó
Lottika története
A modern fiú
A szerencsétlen nap
A tajték pipa
Hol a mama?
A derék legény
Arczisme
Séta az erdőben
A számoló lovacska
Bakfis-szerelem
Tíz esztendő
A kiskereskedő
A bőgő
A nagydisznódi felolvasás
Csók-csattanás
Két tűz között
Leánynéző
Állatmese
Novella tárgy

A malaczka.

Tóth János a mint reggel elment hazulról, nem szólott még a feleségének sem a szándékáról, pedig örvendetes szándéka volt ám. Az arczáról sem lehetett volna leolvasni azt a benső örömet, mely a szívét elfoglalta. Teljesedni fog tehát egy régi vágyuk. - Malaczt ment venni. Nagy nehezen összekuporgatott egy pár forintot s mikor már elég pénze volt egy csomóban, elhatározta magát az örvendetes szándék kivitelére.

Már délfelé járt az idő, mikor Tóth János megkopogtatta a berenája ajtaját. A gyermekek ott játszottak az udvaron s a kopogásra azonnal figyelmesek lettek. - A nagyobbik fiu hirtelen kiszaladt a kapun s csak megállt, egy szót sem tudott szólani örömeiben. Tóth János ott állt a berena előtt, ragyogó arczzal, előtte pedig egy kis malacz ugrándozott.

- Ne bámulj már, Jóska, de nyisd ki a berenát, hadd hajtsam be a malaczunkat.

Jóska azonnal beszaladt az udvarra, onnan a konyhába, miközben folytonosan kiabálta:

- Malaczunk van!

Egy pillanat alatt mindnyájan kigyűltek a kapu elé s úgy gyönyörködtek a gyönyörű malaczkában, mely vigan viczkándozott a kötélen. Tóth János vetette végét a gyönyörködésnek, ráparancsolván a nagyobbik fiura, hogy nyissa ki a berenát, hadd hajtsa be a malaczt az udvarra. - Igaz, a kapun is befért volna a kis jószág, de így sokkal nagyszerűbb lett a behajtása. Ki is nyitották mind a két szárnyát a berenának s úgy hajtották be a malaczt diadalmas kiáltozással.

A malaczka ott ugrándozott az udvar közepén s a gyermekek nem nyugodtak addig, míg Tóth János a kezökre nem bizta a kötelet, úgy fogták mind a ketten s csattogtak a nyelvükkel, fűtyöltek, daloltak neki, hogy jól érezze magát. Addig Tóth János a feleségével komolyan megbeszélte az eresz alatt a malaczka sorsát. Hol fogják tartani, mivel fogják etetni és mikor ölik meg.

A tyuk-ólat szemelték ki a malaczka lakásául. Üres volt úgy is, aztán meg elég kényelmes is lesz a számára. - Azonnal kitakarították a tyuk-ólat s szépen bekvartélyozták oda a malaczkát. A gyermekek leültek az ól elé és úgy játszottak a gyönyörű kis jószággal, melynél szebbet véleményük szerint nem lehetne találni az egész világon. De a malaczkának nem nagy kedve volt a játékra s behúzódott az ól egyik szegletébe, nem is ügyelt a gyermekekre, kik megrettenve kezdtek tanácskozni, hogy mi lelhetne szegényt? Talán éhes. Persze, hogy éhes. Gyorsan beszaladtak a nagy házba és egész diplomatikusan kijelentették:

- Hogyha a malaczka rögtön nem kap enni, hát meghal.

Tóth János éppen azon töprenkedett a feleségével, mivel lehetne a malaczkát legkönnyebben meghizlalni? A két gyermek azonnal kinyilvánította, hogy ők hajlandók az ebédjüket és a vacsorájukat megosztani a malaczkával, sőt még a vajás kenyeret is megfelezzik vele. Persze Tóth János olyan kegyetlen volt, hogy ebbe a nemes tettbe nem egyezett bele.

Végre kitalálták a malaczka eledelét és azonnal jól tartották vele. Az egész család a malaczkáról beszélt a vacsora alatt, még azután is, míg le nem feküdtek. A kis Laczi nem akart sehogyse lefeküdni, mert félt, hogy ellopják a malaczt s váltig kérte az apját:

- Hadd tegyem ide az ágyba, hadd aludjam vele.

Még álmukban is a malaczka jelent meg előttük, a mint szemlátomást hizik s olyan kövér lesz, hogy még a szobába sem fér be.

Az öreg Benyó.

A pipafüsttől homályos levegőjű városi irodában egyszerre csak megszűnt a tollak perczegése. A diurnisták kivették fejükből a csutorát és összenéztek oly csodálkozó tekintettel, mintha legalább is azt a hirt fogták volna meg, hogy valami elhalálozott jóltevő egy olyan alapítványt tett, melyből a napdijasok minden héten egyszer kötelesek jóllakni. Pedig nem ez volt az ok és mégis csodálkozva néztek össze. Világ történelmi tényyné válhatott volna az az esemény, ha véletlenül ott van az irodában egy ujságíró, hogy a száraznyaku, lógós bajuszu őstdiurnista, az öreg Benyó, a ki ott veti a betüket az ablaknál millió számra napjában, most egyszerre csak egész váratlanul leteszi a pipát és kihuz a mellénye zsebéből egy kis katulyát. No csak! hisz az meg bajuszedrő, jó féle debreczeni. A lelógó bajusznak neki esik azután és olyan hegyesre pödri, hogy még a pennáját is megszégyeníti vele. Még ez semmi, de fel is állt a székről, a kabátját leporolja, a cipőjét a zsebkendőjével megtörli és oda megy a kiadóhoz s szokott siró hangján bejelenti neki, hogy a polgármester urhoz megy be, de mindjárt vissza fog jönni.

Szerényen kopogtatott a polgármesteri szoba ajtaján.

- Szabad.

Belépett és oda állt összehuzott nyakkal a polgármester ur elé:

- Egy alázatos kérésem volna nekem.

- No csak ki vele.

- De nagy kérés volna az.

- Csak ki vele bátran.

A szegény Benyó mégsem mert ajtóstól berontani a házba. Jobbnak látta egy kissé protegálni magát a kérés előtt. Elmondta, hogy milyen szorgalmasan dolgozik ő mindég, még soha nem késett el az irodából, igaz hogy néha egy-két tollhibát tett, de hisz az mindenkin megesik, meg hogy 2-3 év óta dolgozik abban az irodában s szabadságot sem kért soha.

- No csak ki vele, mi a kérése?

- Hát....

Megakadt szegény és köhögött, mozgott, húzogatta a mellényét és kinjában megolvasta, hogy hány gomb van a polgármester ur kabátján.

- Na, ki vele bátran, hiszen az ilyen hűséges ember számíthat valamire. Mi a kérése?

- Kérnék egy órai szabadságot.

A polgármester ur hogy is állhatta volna meg mosolygás nélkül.

- Jól van, menjen, tessék, szívesen.

Csak ugy erőszakolta szegényre a szivességet, mert annyira megörült neki a jámbor, hogy alig látszott elhinni. De még sem állta meg, hogy meg ne kérdezze tőle:

- Mit akar azzal az egy órai szabadsággal.

- Meg akarok házasodni 9-től 10-ig.

Most már el is fordult a polgármester ur, hogy alaposabban mosolyoghasson.

- De kérem, hiszen akkor ne egy órát kérjen, maradjon oda egész nap.

Benyó megvakarta a fületövét.

- Nem, nem, még sok aktám van, aztán én soha nem maradtam még hátralékban 23 év óta. Elég nékem egy óra. Köszönöm szépen. Alászolgája!

Kiporoszkált az ajtón és visszament az irodába, ott bejelentette az iroda főnökének, hogy a polgármester ur engedelmével 9-től 10-ig fel van mentve a szolgálattól.

Elment. A mint az óra a 10-et ütötte, már ismét ott volt és irt tovább. Éppen ott hagyta el az írást, mikor ezt a szót akarta leírni: hogy, de a hog-nál abba hagyta, már az y-t csak az esküvő után írta hozzá. Ez volt egyetlen hanyagsága 23 év óta.

Lottika története.

Ugy történt az eset, hogy a Lottika madárkája sehogy sem akart énekelni, akárhogy kinálgatta, csalogatta, czukorral, csókkal, néma maradt a daczos kis jószág, Lottika pedig felcsucsorította cseresznye ajkait s duzzogva csak azért is hátat fordított a kaliczkának és odaült az ablakhoz kötni. A nyiló virágok között, melyeket maga öntözgetett, olyan volt szöske fejecskéje, mint egy csokorban a haragos bazsarózsa.

Hunczut kis madár! Látod, mit tettél. Pedig megfogadta, hogy csak azért sem ül oda így estefelé, mikor az a másik jó madár ott áll a másik oldalon és várja örök türelemmel, hogy mikor láthassa őt meg. Óh, ez nagy bűn, úgy érzi Lottika. Mert lehet, hogy jó fiu, aztán olyan szépen tud oda nézni az ablakára, dehát mégis csak fiu. Hiszen olyan szépen elmondta azt az iskolában Soror Margaretha, hogy minden leány elkárhozik, a ki a fiuk után tekint. Csak azért is odaül, csak azért is. Te miattad kárhozom el, te haszontalan madár, te vagy az oka, te üztél ide - duzzogott magában Lottika s úgy fél szemmel oda-odapillantott a kaliczkára, hogy nem szelidül-e meg a kis madár erre az istenkisértésre.

A madárka ott gubbaszkodott a kaliczkában, nem szelidült az meg egy cseppet sem. Lottika pedig durczáson odatette a pamut-gombolyagot az ablak párkányára és a mint kötött, a szemét egészen rajta feledte azon az istentelenségen, a ki fiu.

Aha, már észrevette őt a fiu. Jaj, Istenem! Gondolja magában Lottika, hát az meg mit akar? Mint a nyil, úgy suhant át a másik oldalról az ablaka elébe. Egyszerre csak ott állt előtte és úgy nézett fel rá ragyogó két szemével. Lottika mintha ott látta volna maga előtt ebben a pillanatban a haragos arczu Sorort, a mint fölemelt ujjával magyarázza: elkárhoztok, elkárhoztok!

Zavartan ugrott fel a székről s befutott a szobába. - Egyenesen a tükör háta megé bujt el, erősen szorongatva kezében a kötést. A mint remegő ajkaival susogta: óh, édes Istenem! úgy érezte, mintha a kezében levő kötés megmozdulna. - Ijedten ejtette el s még jobban elhalványult, mert a kötés szépen indult az ablak felé. Lottika elsikoltotta magát s szemei megakadtak a madárkán. Most már csak azért is, csak azért is, te leszesz az oka, hunczut kis madár! Gyorsan felkapta a kötést a földről s engedte magát vezetetni egész az ablakig, ott kitekintett az utcára s a szívéhez futott a vére. A fiu a gombolyagot a kezei közt tartotta s a lebomlott pamutszállal mind a ketten egymáshoz voltak fűzve.

A fiu istentelen módon mosolygott.

- Kiesett a gombolyag. Majd földobom.

Lottika kinyújtotta piczi kacsóit az ablakon. Óh csak mielőbb megszabadulhatna tőle. A nála levő munkát nem akarta elereszteni, mit is mondana az a fiu, hogy ő ilyen összevissza köt, még ki is nevetné. A gombolyag fölrepült, de Lottika oly zavart volt, hogy nem tudta elkapni. Másodszor sem, harmadszor sem. Nem is tudta volna sohasem, ha egyszer aztán be nem repült volna az ablakon. Lottika azért csak ott maradt, nem is vette észre s kacsóit csak tartotta tovább.

- Már bent van.

Lottika elfutott az ablaktól egyenesen a kaliczkához, kivette a kis madarat:

- Te, te, te vagy az oka. Te haszontalan!

Sirva fakadt és százszor, ezerszer összecsókolta a kis madarat.

A modern fiú.

Mikor Alfréd urfi a kurta nadrágból átöltözik a hosszú nadrágba, mintha átalakult volna az ő egész lénye ezzel a férfias cselekedettel. - Szinte rosszul esik neki megcsókolni az apja kezét; hiszen férfiaknak nem illik férfi kezét megcsókolniuk. Nem is nyugszik addig, míg erről a rossz szokásról le nem szoktatja - az apját. Az öreg urnak eleinte rosszul esik ez a viselkedés, de Alfréd urfi addig hangoztatja az ő férfiasságát, míg beletörődik, sőt tetszik neki, hogy az ő urfi fia ilyen gyorsan kezd átszállani a nagy emberek világába. Hát még mikor az ötödik gimnáziumot is elvégezte az urfi! Akkor már bátorkodik egy hanggal magasabban szólni a cselédhez, majd gyorsan beleszokik a tekintélytartásba s megmeri kockáztatni, hogy a leves kozmás, de csak midőn már megette. Az év gyorsan elmúlik s az urfi már közel áll a maturához. Meg is látszik a tartásán is a büszkeség s az anyja egyszer csak azt hallja a fiától, hogy ő bizony nem nyúl az ilyen ételhez. A másik héten már annyira halad az önérzetben, hogy a levest egyenesen ki akarja dobni az ablakon.

Az apa hatalmasan oda szól a fiának, de ez a világért sem ijed meg az öregtől s egy hanggal magasabban vág neki vissza. Az öreg csak elbámul a merészségen, de később megszokja. Az urfi pedig úgy él otthon, mint egy kis király. Egyszer aztán átcsuszlik a maturán is s mint első éves joghallgatót mutatja be magát az apjának. Most már még magasabban tartja a fejét s az öreg kérdéseire csak immel-ámmal felel. Még mosolyog is az ő tapasztalatlan apjának egy-egy nézetén. Nem csoda, hogy nem ért hozzá az öreg, hiszen ő soha nem tett érettséget.

Egy szép napon arra ébred fel az apa, hogy a fia tegnap is ma jött haza. De már az ilyen dolgot nem tűrheti el a fiának; oda is szól neki keményen, valóságos apai szigorral. Vajjon megijed tőle az urfi? Dehogy ijed; úgy letromfolja az apját, hogy az öreg csak elveresedik a méregtől és ott hagyja az urfit a faképnél. - Az urfi pedig tovább zsarnokoskodik a házon. Megköveteli, hogy azt főzzenek neki, a mit ő szeret, különben kidobja az ablakon az egész ebédet. A tekintély most már oly hatalmasan kitör belőle, hogy az apa maga is zavarba jön attól a gondolattól: vajjon ki hát az úr a háznál?

Alfréd urfi pedig biliárdozik, kártyázik éjjel-nappal s ráparancsol az apjára, hogy kisebb kapukulcsot csináltasson neki, mert a másik nagyon lehuzza a zsebét. - Persze a kapukulcsnak van is dolga, mert Alfréd urfi állandó lakója a kávéházaknak. Egyszer aztán arra ébred fel az öreg, hogy megkeresik őt egy hosszú számlával, mert Alfréd urfi adósságot csinált. Az öreg dühösen ugrik fel és berohan a fia külön bejáratu szobájába. Persze az urfi még alszik s mikor az apja felkölti, nagy szemeket mereszt, aztán nyugodtan felül az ágyban és rákiált az apjára:

- Tudja meg ön, hogy egy úri ember soha sem fog valakit ilyen brutálisan megzavarni az ágyában!

Ezzel Alfréd urfi ismét befordul a párnák közé s szóra sem méltatva többé az udvariatlan apát, elalszik ismét.

Az apa pedig kénytelen kimenni a külön bejáratu szobából, hogy kifizesse a nagyságos urfi számláit.

A szerencsétlen nap.

Hol leült, hol felállt az öreg Benyó, de sehogy se találta helyét a szobában. Pedig a maga ura most, ünnep van, nagypéntek, azt csinálhatja egész délután, a mi kedvére való; de sehogysem tudja felhasználni az idejét; szinte nem is esik már jól neki ez a tétlenség, úgy oda szokott az íróasztalához, melynél a városi irodában reggeltől estig veti a görbe betűket. Igaz, hogy már huszonnégy esztendeje csinálja egyhuzamban.

De nem panaszkodott a sorsa ellen az öreg; megnyugodott benne, hogy ő már sanyaruságra van rendelve az égtől, hiszen pénteki napon született. Azért ő olyan szerencsétlen. Azóta teljes lelkéből gyűlölte ezt a végzetes napot; de félt tőle s már csütörtökön este alig-alig tudott elaludni a nagy töprenkedéstől: hogy ugyan micsoda szerencsétlenséget hoz már ő rá a másnap.

A nagy töprenkedésben rendesen elpöfékelt egy pakli dohányt s megtörtént rajta, hogy másnap nem volt mit pipálnia. Vagy a félelemben annyira kimerült, hogy kiesett a szájából a pipa s összetört menten. Péntek reggel már remegve kel fel az ágyból s minden perczben várta a szerencsétlenséget.

Hát még a hivatalban. El volt rá készülve, hogy minden másolásába hiba csuszik be ezen a napon, a miért a kiadó ur pontosan meg fogja dorgálni őt. Mikor másolt, mindég azon járt az esze: no, szerencsére még nincs hiba, de bizonyára lesz, mert lehetetlenség, hogy ő vele szerencsétlenség ne történjék pénteken. Persze félelmében roppant zavarba jött egyszer-egyszer s vagy oda cseppentette a tintát a miniszter-papirosra, vagy elnézett egy-egy sort s mire észrevette magát, érthetetlen galiba volt már az egész másolása.

A szegény öreg ilyenkor kétségbeesetten kapkodott ide-oda s busan sóhajtott fel:

- Tudtam, tudtam. Péntek van.

Más napokon nem volt nála ügyesebb másoló az irodában.

Alig várta ilyenkor, hogy vége legyen a hivatalos órának. Haza sietett s bezárta kis szobája ajtaját, aztán lefeküdt az ágyba, mert betegnek érezte magát.

A pénteki nap betegje volt szegény.

Nem járt sehova, jobban érezte magát odahaza, a kis szobában. Nem jó volt neki a világ; megjárta már egyszer vele úgy, hogy megleélt örökre.

Hej, miért nem vigyázott; tudhatta volna, hogy pénteken ő soha sem lehet szerencsés. - De megfélekedezett magáról egy pillanatra, ez okozta a vesztét. Még tavaly ilyenkor! Nem volt ilyen egyhangu ez a kis szoba. Még akkor vidám kaczagás derítette fel, mert asszony volt a háznál.

Az öreg elpirul most is, ha rágondol a szégyenére. Aztán elfogja a búbanat és érzi a súlyát annak a szívtelen tétnek, amit az az asszony rajta elkövetett, pedig hogy szerette, hogy imádta, a tenyerén hordozta volna és mégis megcsalta, mégis, mégis. - De hát nem csoda, pénteken szerette meg. Haragszik is magára nagyon, a miért nem jutott eszébe a péntek; mert ha vigyáz magára és szombat lesz szerelmes bele - akkor bizonyosan itt lenne még most is az asszony.

Pedig milyen gyönyörű szép teremtés volt, mikor megesküdtek; úgy hálálkodott neki, hogy mindég hű felesége lesz és nem csalja meg soha. Akkor olyan ágról-szakadt volt az árva, de ő megtakarított pénzéből úgy kiruházta, hogy a szomszédasszonyok irigykedve néztek reá. Asszony volt - mikor észrevette, hogy szép, már nem lehetett vele birni.

Még azt is oda kiáltotta neki egynehányszor, hogy köszönje még az ilyen öreg ember, ha akármilyen asszonyt kap is, pedig ő nem is akármilyen, de takaros ám s elvehette volna őt még úr is.

Ez fájt az öregnek, de türte, mert szerette a feleségét.

A sok türeستől bátorságot kapott az asszony s addig kacsintgatott a szomszédban lakó fiatal urra, míg egy szép reggelen megszökött vele.

A szegény öreg szemeiből csak úgy omlottak a könnyek, mikor ráemlékezett.

- Az a péntek az oka!

A mint lehajtott fejjel maga elé bámul, egyszerre felnyilik az ajtó - belépett a felesége, rongyosan, sápadtan, a karján egy kis sivalkodó gyermekkel

Az öreg azt hitte, hogy álmodik s csak akkor tért magához, mikor az asszony oda borult eléje és úgy könyörgött, hogy bocsásson meg neki, megtévedt, hálátlan volt, de megbánta tettét.

Ugy csókolta az öreg kezeit, százszor, ezerszer.

- Bocsáss meg nekem a gyermeked miatt.

Ezt soha se hitte volna az öreg. Egyszerre eszébe jutott, hogy péntek van és ő mégis úgy örül, olyan boldog...

De a mint könnyes szemeivel rápillantott a mosolygó gyermekre, a ki oly kedvesen nyujt-gatta feléje a kis kacsóit - kivette nagy, veres zsebkendőjét a zsebéből s megtörülte vele izzadó homlokát.

Most az egyszer nem tudta eldönteni az öreg, hogy boldogságot hozott-e neki a péntek, vagy keserűséget.

Nagyot sóhajtott és a keblére ölelte feleségét a kis gyermekkel együtt.

A tajték pipa.

Nincs a világon csendesebb lelkű ember Nagy Gábor uramnál. Ő ugyan nem törődik a magas politika szövevényes tanaival, előtte minden politika boszorkánymesterség, mely akármit beszél is, mindig csak oda fordul a tudománya, hogy miképpen lehetne újabb adót vetni a szegény magyar hazára. De őt ugyan nem hozhatják ki a sodrából a németek, megfizeti az adóját pontosan, csak a fejét rázza meg, mikor az adókönyvecskéjébe bele tekint. - Mennyi fizetség, szent isten! szerencse, hogy van miből, mert már azóta a párnát is ellicizálták volna a feje alól.

Gábor bácsi nyugodt lelkét nem zavarhatta meg semmi búbánat, mert vallásos ember ő igazában. - Ha csapás érte, mindig az istenfélő Jóbbal tartott, hogy hát az ur akarta így, akkor jól van. Pedig volna oka a búbánatra. Sok mindenféle csapás érte már őt e földi életben, de akármilyen nagyok voltak is a csapások, nem rendítették meg az ő nyugodt lelkét.

Vajon nem nagy csapás volt-e az, mikor a katona fiát Boszniában lelőtték! De Gábor bácsi akkor is azt mondta: vitéz fiu volt, jobb volt a csatamezőn meghalnia, mint az ágyban. Tavaly télen azt a jó öreg asszonyt, a feleségét is elvesztette. - Akkor sem zúgolódott, mert megbizott az Istenben, a ki tudja mit csinál, jól van hát minden úgy, a hogy van.

Már öreg ember Gábor bácsi. Nincs semmi reménye már az életben, nincs neki már senkije, úgy áll egymagában, mint a pusztai kutgém. - A kis házat egy öreg szolgálja tartja rendben, ezzel szokott úgy esténként elbeszélgetni a mult időkről, egy kis borocska mellett.

Reggel, a mint felkél, előveszi a tajték pipáját és megtisztogatja, aztán rágyújt. Ez a tajtékpipa az ő legdrágább kincse. Gyönyörű jószág is az! - Még az apja vette annak az öröme, hogy fia született. Aztán szép pirosra szivta ki s mire a fia megnőtt, már gyönyörű kinézése volt a tajték pipának. Akkor jutott a Gábor bácsi kezéhez, mikor megházasodott. Az apja nászajándékkul adta neki. Azóta mindig szivja ő is s a legnagyobb gyönyörűséget érzi, ha ebből a szép pipából szivhatja a szűz dohányt, mert a trafiktól azonnal meghalna. Nem is szivott soha trafikot, de eszébe sem jutott a halál soha.

Szivta szép csendesen a pipát, mely már koromfekete volt s boldognak érezte magát, ha reggeltől estig a kezében tartotta az apai örökséget. Ez a pipa volt az, mely megmentette őt a keserű gondoktól. Mikor lefeküdt és megimádkozott, oda tette maga mellé a pipát, vele aludt s reggel első dolga volt rágyújtani.

Egy reggel pompás kedvvel ébredt fel az öreg. - Hirtelen felöltözött és rágyújtott a tajték pipára, aztán kiment az udvarra, hogy megnézzé a malaczokat, melyeket már akkor jól tartott kukoriczával a vén szolga. - A mint az ól körül járkált, egyszerre az egyik kis malacz feléje futott. Az öreg félre akart ugrani, de a kórakásban megbotlott és leesett a lábáról. A tajték pipa pedig oda vágódott a kövekhez és nyakban ketté tört.

Az öreg feltápáskodott s első gondja volt a pipája után kapni. Megfordult vele a világ, a mint a kedves tajték pipát két darabban látta. Megdörzsölte a szemeit, mintha meg akarna arról győződni, hogy nem álmodik-e, mert álmában már sokszor látott olyan rémképeket, hogy a tajték pipa összetört a kezében. Milyen jó volt akkor felébredni s rágyújtani az egészséges pipára. Most már való lenne ez a rettentő kép? Hirtelen felkapta a pipa két darabját a földről s egymáshoz illesztette azokat, de hiába, ismét elváltak.

Az öreg lehajtotta a fejét, aztán szomoruan szólt oda a vén szolgának:

- János, nemsokára meghalok, eltört a pipám.

Hol a mama?

A nagyerdő poétikus lombjai úgy megsuhognak, melyek alatt az az aranyos kis Lottika meg az »udvarlója« szemlesütve poroszkálnak, persze a szigorú tekintetű mama kíséretében. Arra haladnak, a merre az út vezeti őket, célátalanul, szóátalanul. A mama sokszor meg is jegyzi, hogy miért nem beszélnek már valamiről. A fiatalember ilyenkor egyet-egyet ránt növekedő bajuszán és neki fog a szólásnak, de megint csak abba hagyja. Jól tudja, mit csinál. Minek ejtené ki a prózai szavakat, mikor ez a némaság most a legígazabb, a leggyönyörűbb beszéd. Nem tudja ezt már a mama, elfeledte ő ezt a beszédet régen, pedig tudhatta, tudta valaha...

A mogyorófabokor mellett, a hol az út nagyot kanyarodik, véletlenül egymás szemébe tekintettek.

Óh, milyen igaz költészet van egy ilyen édes, ártatlan tekintetben, mely a szerelmet átlopja, áthozza egyik szívből a másikba s ez édes titok csak az övék, egyedül az övék...

Mire a mama is befordult az út szegleténél, ők, már ismét közömbös arccal haladtak egymás mellett. Az út bokrosodni kezdett s néha-néha egészen elmaradt a mama, kinek hatalmas kövérségét pajkosan felhasználták játéku a túske-bokrok s a mantilt többször úgy megakasztották, hogy a mama, ha csak ki nem akart bujni belőle, kénytelen volt megállani, hogy kibontakozzék a bokrok karmai közül.

A fiatalok ezalatt jó messzire haladtak a bokrok között s midőn észrevették, hogy a mama elmaradt, ismét elindították szemeiknek szerelmi postáját.

Az aranyos leányka egész testében megremegett, midőn udvarlója kezdett felbátorodni s úgy alattomban megragadta piczinyke kezét... Istenem, hogy oda szaladt a vér a szíve tájára abban a pillanatban, hogy szólni sem tudott s az egész erdő összefutott előtte. Egy nagy zöld tenger volt az egész világ, melyben itt-ott apró nefelejts-fejű tündérek uszkáltak, az ám, még csókolóztak is, mert piczinyke ajkuknak csattanása ott zúgott a fülében.

- Jaj Istenem, hol maradt a mama? - sikoltott fel Lottika, de oly halkán, a mint csak lehetett, nehogy a mama meghallja valahogy.

Az udvarló - ejnye ez már vakmerőség! - figyelembe sem látszott venni a leányka kétségbeesését s éppen nem nézett a mama után, mint ilyen esetben egy udvarias fiatalembernek kötelessége lett volna. Nem bánta ő, akárhogy eseng a mama után a kicsike - még közelebb simult hozzá s egyszer csak...

- Jaj!

És Lottika eltakarta arcát, míg az ifjú diadalmasan mosolygott. Nagyon édes lehetett az a csók! Az ismétlésre nem volt már ideje, mert a mama elötűnt a bokrok közül s panaszkodva mutatta a kezét, melyet összeszurkált a tövis. Egy csepp piros vér éppen akkor futott végig a keze fején. Lottika elfordult és szívére nyomta a kezét; neki meg a szívéből ömlött az arcára a piros vér; aztán összezsucorította két piros ajakát s úgy susogta, durcásan a fogai között:

- Ez a mama sem tudott még maradni!

A derék legény.

Azt tartották a legények, hogy Makó Borcsánál különb leány már nem is lehet a föld színén. De belé is voltak szerelmesedve valamennyien a faluban; még az öregebb emberek is megpödörgették a bajuszokat, mikor Boris vasárnap délelőtt hófehér ruhában a templomba ment. Hej ha ők még fiatalok volnának, nem sokáig maradna ám Makó Boris pártában! Hiszen így sem maradna, ha a legényeken állna a vásár. Csakhogy kettőn áll ám, az a baj!

Makó Borist hiába kérték meg a legmódosabb legények is, mindég csak nemmel válaszolt. Azt beszéltek a fonóban a leányok, hogy mióta Boris az új kalendáriumból elolvasta a szép szerelmes históriákat, elkapta az ábrándozás s elátkozott királyfira várakozik. Pedig dehogy várakozott ilyen magas állású urakra. Igaz, hogy megmondta az apjának:

- Én csak derék legényhez megyek, édes apám.

A faluban pedig még sehogy sem akart találkozni olyan derék legény, a kivel Boris megelégedett volna; hiába dicsérte az apja Kántor Jóskát, a ki ugyan katona volt, de csak úgy közlegényképen jött haza.

Az öreg Makó ugyancsak simogatta a kopasz feje tetejét az ilyen beszédekre, de nem mondott ellent a leányának, mert nagyon szerette: meg a felesége is azt kötötte a lelkére a halálos ágyán, hogy a Borisnak mindenben a kedvét keresse és a világért se erőszakolja olyan legényhez, a kit nem szenvedhet, ha mindjárt ezer holdas birtoka lenne is. Nem is erőszakolta őt Makó uram. Hát ha nem megy férjhez még egy jó ideig, az sem baj, elég fiatal még. Majd kerül talán valamikor kedvére való legény.

Makó Boris pedig virult, mint a virágszál, mindennap pirosabb lett az orcája minden reggel szebben és szebben ébredett fel. Minden vasárnap felöltötte hófehér, csipkés ruháját és elment a templomba. Mikor a predikációnak vége volt, a legények megálltak a templomajtóban és úgy gyönyörködtek az aranyos virágszálban. A legények között ott állott Faragó Jóska is, meg Szegedi Sándor is, a kik most jöttek haza a katonaságból. Mind a ketten honvéd-huszárok voltak s mind a ketten mint őrmesterek jöttek ki a vitézi életből. A szabadságos veres nadrág csak úgy viritott rajtuk, hát még a veres zsinóros atilla, az állott csak pompásan! A két legény összeütötte a sarkantyut. Ejnye, de gyönyörű leány ám ez a Boris! És mind a ketten egyet gondoltak, de egyik se mondta meg a másiknak, hogy mit.

Nagyot is nézett az öreg Makó, mikor másnap egymásután két kérő kopogtatott be a házhoz. A leány egészen másképp fogadta a két szabadságos őrmester kérőit, mint az előbbieket, nem is mondott nemet, csupán azt sugta oda az apjának, hogy gondolkozási időre volna itt szükség. A kérők ragyogó arczczal mentek haza, mindenik azt gondolta, hogy a miénk már a leány. Pedig nem jó előre örülni, mert Boris szemes leány ám. Másnap este szépen kiöltözködött és elment a tánczba. Ott volt a két legény is, jól festett rajtuk a ruha, de civilizáltan is különb legények voltak valamennyinél. Boris észrevétlenül szemügyre vette mind a kettőt, szívesen válaszolt a kérdéseikre, mikor a táncz után a lugasba vonultak. A két őrmester pompásan megállta a helyét az udvarlásban, de egyik a másikat sehogy sem tudta kiütni a nyeregből, mindkettő szemenszedett legény volt. Még a vagyonuk is egyformán sok volt.

Az öreg Makó ugyancsak tanakodott magában, hogy melyik fog már megtetszeni a leányának, a kin semmi változást nem vett észre. Boris mindkét legényhez egyenlően szíves volt. Még ők maguk sem tudták, melyikőjük van hát előnyben.

Mikor a táncznak vége volt, a legények hazakisérték Borist, de a bucsuzásnál sem vett észre semmit az öreg Makó. A mint a szobába beértek, már nem állhatta meg, hogy meg ne kérdeje a leánytól:

- Melyik tetszik már no?

A leány mosolyogva nézett az apjára.

- Faragó Jóskához megyek, édes apám.

Az öreg majd kiugrott a bőréből örömében. Ugy összecsókolta a lányát, hogy még maga is megsokalta.

- Mégis választottál hát, hála az égnek!

De hirtelen gondolkodóba esett az öreg s kíváncsi szemeket vetett a leányára.

- Te, Boris, ugyan mondd már, mivel találtad különbnek Faragó Jóskát Szegedi Sándornál, mikor mindkettő folt nélkül való?

- Hát, édes apám, mikor a lugasban ültünk, mindkettő rátöltött a pipájára s Faragó Jóska csak egyszer gyújtott rá, de Szegedi Sándornak kialudt a szájában a pipa.

Arczisme.

Lilike ott ült az ablaknál minden délután s kötés közben ábrándos szemeit fel-fel vetette, mikor az ablak alatt léptek zaja hallatszott. Olyan volt előtte a világ így ablakon keresztül, mint egy panoráma, mely minden perczen ujjabb-ujabb alakot mutat be.

Mennyi változatosság az életben! Úgy el tud rajta törődni, sokszor abba hagyja a kötést és gondolkozik egy-egy alakon, melyet pedig csak egy perczig láthatott. Vajon mi a célja most, hová megy, honnan jön, milyen lehet a lelki állapota? E kérdésekre igyekszik megadni magának a feleletet.

Ah! ismét az az ösmerős lépés! Kíváncsian vetette fel a szemét s szinte előrehajlott az ablakra, mikor megpillantotta azt a halavány fiatal embert. Már szinte ösmeri a lépését és messziről kitalálja, hogy ő az. Minden elsején ott megy el az ablak alatt, néha hónap közben is egyszer-kétszer s már úgy megszokta őt látni, hogy szinte rosszul esnék neki, ha valamelyik hónap elsején elmaradna. De úgy látszik igen pontos ember, mert még elmaradására nem volt eset.

Már oly sokszor megfigyelte, hogy hónap közben sohasem az a kifejezés ül az arczán, a mely a hónap elsején. Ilyenkor mindig oly nyugodt az arcza s szemeiből kedves derűtség mosolyog, mikor elmegy az ablak alatt. Nemsokára ismét megjelenik, visszafelé jövet. Ilyenkor már nem is mosolyog a szeme, de nevet, kaczag s a lépései oly sebesek, izgatottak hogy szinte szaladásra készülnek. Milyen más az arcza máskor, ugy hónap közben. - Az ablak alatt sejtelmes arczczal, lesütött, töprenkedő szemekkel halad el. Ah! mi baja szegénynek? Ugy várja, hogy csak jöjjön vissza már, szinte félti ilyenkor; de mily jól esik aztán látni, ha ragyogó arczczal halad el ismét az ablak alatt, visszafelé jövet.

Oly ritkán van ám így, mert legtöbbször még rejtelmesebb, bánatosabb arczczal kerül vissza, a szemeit mélyebben süti le, feje a mellére esik, mint a ki megcsalódott és a kétségbeesés környékezi. - Oh! szegény fiatal ember, oly résztvevőleg pillant rá, szeretné meggyógyítani őt jószágos tekintetével.

Csodálatos, hogy eddig soha nem jutott eszébe, hogy ki lehet vajon az a fiatal ember, de egyszer úgy megkapta a szívét a vágy; tudni akarta, ösmerni akarta, mikor már ösmerős lépéseinek zaja megütötte a füleit.

- Nem ösmered azt a fiatal embert, Jolán?

- Ösmerem, kedves. Egy ujságíró.

- Hova szokott járni erre?

- Bizonyosan a kiadójához, a ki itt lakik nem messze hozzánk.

Egyszerre világos lett előtte minden. Az elsején való pontosság, a hónap közben való bizonytalanság, minden átczikázott a fején egy szempillantás alatt, azzal a sajátságos sejtellemmel, mely üde lelkében érdeklődéséből született. Oh, édes elseje, bárcsak mindennap itt volnál, mert akkor vidám az a fiatal ember, mig most, Istenem, milyen sejtelmes a tekintete. Persze, hiszen hónap közepén vagyunk!

Élénk eszével azonnal megmagyarázott, kitalált mindent. Hiszen elseje a fizetések nagy napja, a ragyogó, az édes nap, mely úgy besugározza az ő fiatal ösmerősének halvány arczát. De ezután és rendesen nem is sokára elseje után a sejtelmes arcz bizonyára az előleg kérésének szerencsés vagy szerencsétlen kimenetele fölött borong. Mikor oly derűtség váltja fel visszafelé jövet az ujságíró arczát, bizonyosan kapott előleget. Oh kedves jó kiadó, ugy szerette

ilyenkor őt ösmeretlenül is, hiszen neki is örömet okozott azáltal, hogy fiatal ösmerősének arczáról eltávolította azt a szomoruságot.

Ah, a hunczut! Hiszen még messze van elseje, persze hogy előleget meg kérni ismét. Most is ott van az arczán az a baljóslatu kifejezés, mely ilyen alkalmakkor mindig elborítja halvány vonásait. Már elhaladt, de még oly tisztán látja azt a töprenkedő arcot a képzeletében, mintha megállt volna az ablak alatt. Vajjon milyen arczczal kerül vissza? - Oh bárcsak adna neki a jó kiadó, hiszen neki van, miért ne adna hát annak, a kinek nincs. És ha nem adna neki előleget? Ah, akkor érzi, hogy meggyülné azt a köszívü embert teljes lelkéből, mert nagyon-nagyon fájna neki az a lemondó vonás ismeretlen barátja arczán. Oh csak jönne már, oly nyugtalan, a kötést sem tudja addig folytatni.

A füleit oda tartja egészen az ablakhoz, hogy azonnal meghallja az ösmerős lépéseket, de mégsem, nem bizik magában s nem nyughatik meg a nélkül, hogy ki ne nyissa az egyik ablakot. Így hamarabb meghallja a lépések zaját.

Az ablak alatt addig sokan haladnak el, de ő tudja már messziről, hogy nem annak a lépése egyik sem, a kit ő vár. Kihajolni nem akart az ablakon, nehogy az a fiatal ember észrevegye arczának izgatottságán az érdeklődést, mert holtra szégyelné magát maga is, bizonyosan ő is.

Szemei egyszerre kerekre nyiltak, szőke fűrtös fejecskéjét előre hajtotta. Ah, jön, jön. Oly izgatott volt már, hogy alig birt magával, hogy ki ne hajoljon elébe az ablakon. A léptek mindig közelebb hallatszottak, egyszerre megjelent az alak is, de arczán mély lemondás, keserű csalódás panaszkodott a kiadó ellen. Ah, szegény! Ugy megsajnálta abban a pillanatban, hogy egészen megfeledkezett magáról és gyorsan kihajolt az ablakon.

- Szegény, tehát nem kapott?

Az újságíró a résztvevő hangra felpillantott s kissé zavarodottan állt meg az ablak alatt, melyből egy kedves szőke fejecske tekintett rá, édes jósággal.

- De kisasszony, hát....

A mint megszólalt, a szőke fej egyszerre megrázkódott s a rózsarozák pirosabbak lettek a hajnalnál. - Észrevette magát, de már késő volt, mert az újságíró közelebb lépett és mosolyogva szólította meg.

- Nem kaptam. De ön honnan tudja?

- Az arczáról, mosolyogta zavarodottan rózsás ajkai közül.

Séta az erdőben.

L'amor che muove il sole e
l'altre stelle.

Dante

Összeboruló erdei fák között, egy keskeny uton haladtak egymás mellett az ifju és a leány. A növekedő árnyak, az erdő merengésre készítő zaja, úgy látszik, nagyon hatott mindkettőjükre, mert néma volt az ajkuk, csupán a szemeikben csillant meg az a sajátságos fény, mely sejteti, hogy a lélek hangosan beszél, tépelődik, álmodik. Az esti szürkületben szokott a lélek így társalogni önmagával s ilyenkor támadnak fel a mult hangulatai, a jelen vágyai legerősebben és az önmagába merült ember megfélelkezik a beszédről, a cselekvésről, csupán érez, álmodik. Álmodtak ők is. Az ifju sápadt arczán felragyogott valami kedves érzés mámore, míg a nő sóvár epedéssel bámult a szürkességbe s eleresztette mindkét karját, csak ment előre lehajtott fővel, egészen megfélelkezve az oldala mellett haladó ifjuról.

Mikor egy keresztúthoz értek, a nő felvetette a szemeit és hidegen pillantott rá az ifjura.

- Ön itt? Egészen megfélelkeztem róla.

Az ifjú elvörösödött és közelebb lépett a nőhöz, ki egy pillanat alatt átváltozott; mintha nem is az előbbi lett volna, a ki érzélgősen, lecsüggesztett fővel, álmodó szemekkel tekintett maga elé a szürkességbe. Termete kiegyenesedett és égő fekete szemei megvillantak, ruhájáról kecsesen rázta le a port és aztán kaczagott hangosan, hogy szinte belecsendült a méléző erdő; fehér fogai igézően villantak meg a félhomályban.

- Maga ügyetlen. Mért nem szórakoztatott. Egészen szentimentálissá válik az ember mellette.

- Nekem pedig nagyon tetszik az, hogy nagysád minden szentimentálismust tagadó elveiről egy kissé megfélelkezett.

Most már a nő pirult el s kedves zavarral tekintett az ifjura, ki mosolyogva állott előtte.

- Igaza van magának, lássa, nem tagadom. Elfogott engem is valami itt a lelkemben úgy egy pillanatra s oly csodálatos összhangba jött a lelkem ezzel a méla szürkességgel, suttogó lombokkal, mozdulatlan árnyakkal. Egészen kivetkeztem önmagamból. Bolondság az egész. A friss levegő hatásától megélénkült vérkeringés okozta csak, semmi köze hozzá a léleknek, mert nekem hiába beszél maga szentimentálismusról, nem állandó lakója a léleknek ez a kedves hangulat, eltűnik ismét és a prózaiság reakciójában annál jobban érzi az ember az eszmények után való küzdelem céltalanságát. A lehűlt vér megfizetteti azt a tévedést, hogy elég balgák voltunk hinni az álmodozásban, mely semmi, semmi, csupán gunyos paródiája a fák és virágok derült boldogságának. Nincs az emberekben már semmi állhatatossága a poézisnek, mert ha egy percze föl is csillan a lélekben valami földfeletti érzés, eltűnik gyorsan attól a gunyos kaczagástól, melylyel más figyelmezteti az álmodót a nagy tévedésre, azután önmagunkon is kacagni szoktunk. Hiszen én is kikaczagom már magamat.

Az ifju némán hallgatta ezt a szomorú beszédet, mely az ifju hölgy rózsapiros ajkaihoz oly visszasan illett. Aztán mindketten szótlánul haladtak tovább az egyik uton, mely legsötétebb volt az összeboruló falomboktól. A nő egyszerre megállt egy bokor előtt.

- Nézze csak!

A bokorban egy fészek volt, melyben két kis madár lapult meg egymás mellett. Éppen akkor hajtotta oda az egyik kis fejét a társához és halk csicssergéssel csókolgatta azt. Boldogságukban észre sem vették a kíváncsi szemeket, a melyek kilesték titkukat.

- Nemde, ez igazi boldogság? - Kérdé az ifju halkan.

A nő nem felelt, csak a szemei csillantak meg édes epedően, de oly fájdalommal, melynek még látása is megrendíti a lelket s bevonja abba a titokzatos örvénybe, a hol a csalódásoktól való félelem a kétséget szüli. Ugy állt ott a szép leány néhány perczig, de ismét felvetette a fejét és lábujjhegyen elsietett a bokortól. Az ifjú követte.

- Ez a boldogság - suttogá a nő. - Az embernek nem adatott meg ez. A mi boldogságunk csak hangulatokon alapul és a szerelem nem szerelem, csupán a vér sebesebb lüktetése, mely csak addig nyújt boldogságot, míg vágy, azután ismét elsötétül a szív, elcsügged a lélek. Így gondolom én ezt, mert ösmerem az embereket, a kik hamar gondoskodtak róla, hogy eszményekben való hitem megtörjék azon a tapasztaláson, melyet a léha férfi-had oly könnyen szerez meg a nőnek. Nem becsülöm magukat, szemébe mondom önnek nyiltan. Nem hiszek magának sem, mert maga is férfi és ma már a tekintet nyíltságára oly keveset lehet adni, mint a piros, élettéljes gyümölcsre, melyben féreg is lehet. Maga ért engem és nem veszi tőlem rossz-lelkűségnek azt a gunyt, melynek mérges nyilaival oly sokszor megbántom leggyöngédebb viselkedése közben is. Ilyenkor magán akarok bosszút állani ezekért a kétségekért, de sohasem tudhatom eléggé senkivel szemben kifejezni azt a mély keserűséget, a mely eltölti a lelkemet, ha a természet tisztaságát és az emberek tévedéseit látom; nem hiszek bennök, örömöm csak az, ha itt az erdő csendjében, a néma szürkességben bolyonghatok, pedig itt is elővesz a keserűség. Hiszen meg van mérgezve már az én lelkem örökre. Nemde most is terhére vagyok ezzel a sopánkodással és maga már szabadulni szeretne tőlem, de nem hagyom; szenvedjen értem maga is, a bosszumnak egy porszeme önön is megülhet s jól esik látnom az ön bosszuságát. Hogy is ne! Egy fiatal leány és egy fiatal ember, az erdőben csak egyedül és édes szerelmi suttogás, csók helyett mi történik itt? Igazán kaczagni való!

- Téved, nagysád. Én igen pompásan mulatok itt s ha az ön mérges nyilait érzem is, az csak növelő ellentétjét képezi annak a boldogságnak, melyet máshol édes szerelmi suttogás és csók nyújtanak nekem. Az »ő képe« annál kedvesebben emelkedik föl előttem, minél sötétebb és gunyosabb ön. Megvallom, nem tartom helyesnek azt a tulzott pessimizmust, melylyel lelke teljes tele van s higgye meg nekem, sokkal szentimentálisabb ön, mint én vagyok, ki elvégre is a való érzéseire fektetem a fősulyt és a hangulatokból csupán annyit kívánok, a mennyi kellemes zománczot képes vonni a valóságra. Mi lenne belőlünk, ha csupa hangulathból állnának az érzéseink? Mindenesetre nem lennénk emberek, pedig első sorban azok vagyunk s e minőségünket kötelességünk megtartani, mert ha teljesen leakarnók vetkezni a realizmust és csupán az ideálok hangulatos világában akarnánk megélni, bizony nem mennénk semmire, vagy legalább is úgy járnánk, mint az a csillagász, a ki addig bámulta a csillagokat, míg belebukott a gödörbe. Mért nem nézett a lába elé is. Akármilyen prózai is a láb, de elvégre is azon áll az ember. Hogy pedig a szerelemben is kételkedik, erre csakugyan nem lehet szólnom semmit, mert a szív az egyetlen dolog, a mely a legteljesebb mértékben önállóságra törekszik. Higgye meg, hogy van eszmény és idealizmus a szerelemben, így az emberi szivben, én érzem. A sziv szerelme, ha igaz és nemes, minden sötétséget kiűz a lélekből s úgy lebeg felette, mint rózsás köd, sőt a ki szeret, az már természetszerűleg ideálizmust nyert ez által, mert a nemes szerelem a legteljesebb ideálizmus lévén, a legreálisabb sziv is úgy jár vele, mint a mágnes érintése által delejességet nyerő vas.

A sziv pedig, ha még nem szeretett, nem is sziv s ha már nem szerethet, úgy nem más, mint egy kiegétt tűznek hitvány, szürke üszökje.

Az én lelkemben e poétikus erdei magány altatta el a beszédet előbb, mivel a természet, e legszebb lírai költemény hangulata átragadt reám és szívemben felmerült annak a kedves lénynek a képe, a kit az imádásig szeretek. A szív néha úgy fellobog, mint a lidérczláng s ha e lobogás meglassul is aztán, azért nem kell mindjárt a szentimentálismus állhatatlan hangulatának gunyjával itélni el minden poézist, mert nem mult el végkép, csupán pihen, hogy az ellentét után annál édesebb érzéssel emelkedjék föl ismét. - Van szerelem, higgye meg, nagysád, épen olyan boldog, mint azoké a kis madaraké.

- És tudna ön engem úgy szeretni?

- Nem. Mert úgy szeretni csupán azt tudom én, a ki engem erre megtanított.

A számoló lovacska.

A vén komédiás kézzel-lábbal biztatgatta a feleségét meg a leányát, hogy mindjárt beérnek már a faluba, ott lesz csak a jóvilág, játszanak azonnal, lesz pénz, mint pelyva. Azt a hórihorgas suhanczot, aki tiz lépéssel is mögöttük maradt már, hátán a czók-mókkal nem is biztatgatta, az már megszokhatta a melegséget, mióta tüzevő.

A mint a kis erdőnél, az országutra bekanyarodott a toprongyos trupp, a vén komédiás egyszer csak elrikkantja magát.

- Oda nézzetek, oda ni!

Egy kis lovacskát püfölt kegyetlen módon a talyigán ülő gazda.

- A kis Mókus, ni a kedves kis Mókus! Kiáltották egyszerre.

A vén művész már ekkor lélekszakadva futott a talyiga felé s mikor oda ért, megragadta a lovacska nyakát, összevissza csókolta, oda sem ügyelve Bakó gazdára, a ki majd lefordult ijedtében az ülésből, mikor ezt a merényletet meglátta. A család is hamarosan oda ért a lovacskához s éppen úgy neki estek a jámbor állatnak, mint az öreg művész.

- No, hé, mi bajotok, hé? Kiabált Bakó gazda a mókás truppra, de azoknak hiába beszélt, úgy bele jöttek a csókolódzásba. A vén művész egyszer csak oda ugrik a gazdához is, megragadja kezében az ostort és siró hangon sopánkodik hozzá.

- Ne üsse, kend a Mókust, hiszen látja, kend, hogy milyen gyenge szegény, fogja ki kend, az Isten megáldja.

Még az apró tánczosnő is neki fogott a sopánkodásnak. Ugy kérte a gazdát, hogy ne üsse azt a kedves lovacskát.

- Inkább haza huzom én a talyigát! Kiáltott a nyurga tüzevő a hátuk megett s le is dobta a czókmókot, hogy mindjárt ura legyen a szavának. A vén művész hálás szemeket vetett a fiura, de a kis tánczosnő is. Ezzel a férfias kitöréssel sokat használt szivbeli dolgainak.

Bakó gazda csodálkozva rázogatta a fejét, de már csak nem hagyta, hogy kifogják a lovát. Meghuzta a toldozott gyeplőt s adjon Istent köszönt a truppnak. A család állhatatosan követte a talyigát s úgy tele beszéltek a gazda fejét az uton, hogy a jámbor rá sem mert ütni a rozoga lovacskára, ha az olyan híres jószág. Ugy vette a szomszéd faluban, már egy esztendeje nyomorog vele, mert nem lehet hasznát venni, mindég a fejét bólintgatja, meg az első lábaival kapál. A vén művész lelkendezve beszélt el az uton, hogy ezt a lovacskát ő tőle licitálták el a forgós komédiával együtt a mult esztendőben, mikor ezen a környéken barangolt a társulattal. Hogy megsiratták már a kis Mókust, mert az valóságos művész - úgy számol, mint egy professzor.

Alig értek haza, a vén komédiás elővette a lovacskát. Körül járta, megsimogatta s beszélt hozzá taliánus nyelven. A szomszédok mind össze csődültek az udvaron. Bakó gazda a feleségével az ámbitusról nézték a komédiát. A vén művész ki is tett magáért, mert a lovacskával legelőször is átugratta a dobverőt, aztán elkezdte számoltatni. A lovacska nem felejtett egy év alatt semmit, úgy kiverte a lábaival a kétszerkettőt, mint azelőtt, a fejével pedig háromszor bólintott, mikor a vén művész azt kérdezte tőle, hány szeretője van annak a lánynak? Hogy megkaczagták a tudós állatot.

A nyurga tüzevő az alatt ott egyezkedett Bakó urammal az ámbituson. Elbeszélte neki, hogy milyen drága kincs volt nekik az a kis számoló lovacska, mióta azt elliczítették, nem ettek meleg ételt. Bakóné szinte könnyezett a szomorú történeten. A nyurga fiu pedig benyult a zsebébe és elővette a borostyán szipkáját. Ez volt egyetlen kedvessége azon a kis tánczosnőn kívül.

- Adja nekünk azt a lovacskát, gazduram, ezért a szép szipkáért.

Bakó uram megókumlálta a szipkát és ránézett a feleségére. A jó asszony csak a fejével bólintott rá.

- No, eb a ki megbánja. Ugy is többet bajlódtam avval a gebével, mint amennyi hasznom volt belőle. Egy pár forint volt az ára, hadd vesszen, egy szép szipka is valami.

A nyurga legény egy ugrással ott termett a kis tánczosnő előtt s elmondta neki a jó vásárt. A leányka úgy a nyakába borult érte, hogy az öreg művész nem állhatta meg szó nélkül. De mikor megtudta az örömet, ő is csak oda borult a fiu nyakába, meg a piros viganós asszonyság is, gyönyörűség volt nézni azt az ölelkezést.

El is hordták magukat hamarosan a faluból, nehogy még megbánja Bakó bácsi a vásárt.

Bakfis-szerelem.

Épen vajás kenyeret evett az udvaron. Én ott mentem el a kapu előtt s a mint megláttam a szürke fürtű piros arcú, villogó szemű bakfist, meglepetve álltam meg, sőt el is kiáltottam:

- Angyal!

A bakfis reám tekintett és nagyot sikoltott, aztán ijedtében elejtette a vajás kenyeret. Én azonnal odafutottam és felvettem a földről a drága eledelt s odanyújtottam azt a sóbálvánnyá változott leánykának egy hatalmas meghajlással. A leányka nagyon sápadt volt. Nem tudtam elgondolni az első perczen, hogy én tettem-e rá ilyen hatást, vagy az elejtett vajás kenyér? No de mindegy, ha már benne vagyok, folytatom, mert az a két piros orcza nagyon megcsiklandozta a szívemet. Gyorsan bemutatam magamat a kicsinek, ki még akkor sem tudott szóhoz jutni s nem is akarta elfogadni a vajás kenyeret, melyben különben nem esett semmi kár, mivel a sors úgy intézte, hogy ne a vajás részével essék a földre.

- Itt van kisasszony, még meg lehet enni, majd a késemmel levakarom róla a port.

És nyomban neki fogtam a kellemes tisztogatásnak, miközben a kis leány magához tért és érdeklődni kezdett irántam.

- Bizony, maga úgy megijesztett, hogy elejtettem az ozsonnámat.

- Pardon, kisasszony, majd jóvá teszem a hibámat azonnal.

Nem sokára odanyújtottam az aranyosnak a kipuczott vajás kenyeret. Óh boldogság! És ő elfogadta, aztán mosolyogva harapott bele fehér fogacskáival s nagyon jól ízlett neki, mert hálából nekem is letört egy darabot belőle és ettünk mind a ketten.

Igy ösmerkedtünk meg s mondhatom, mire elfogyott a vajás kenyér, szerelmes lettem a kicsikébe, kinek gyönyörű szőke haját, villogó két szemét, kedves orczácskáit sokkal szebbnek találtam minden iskolai feladványnál, igaz, hogy ezeket egy csöppet sem találtam szépeknek soha. Aztán egymás mellé ültünk és beszélgettünk mindenről, a mi eszünkbe jutott; emlékszem rá jól, hogy még a petrezselyemtenyésztés is szóba került, csak a szerelem nem. Nem mertem szólni erről a veszedelmes témáról egy darabig, de végre is láttam, hogy így nem sokra megyünk. Egyet köhintettem és belevágtam merészen:

- Ugy-e, még sohasem volt szerelmes?

A kicsi elpirult, de azért megfelelt.

- Nem, igazán nem.

- És nem is akar?

Erre már nem felelt, de én folytattam azért a mondókámat s nagyon csiklandozott az a gondolat, hogy már én is valljak egyszer szerelmet, úgy, a mint olvastam a regényekből, mert az valami kellemes dolog lehet. Nem sokat tétováztam.

- Hát akkor legyen belém szerelmes, mert én is szerelmes vagyok magába egészen a fülemig.

- Igazán?

- Persze. Hát nem látja, hogy belepirul a fülem is?

- Nem látom, de elhiszem.

- Akkor jól vagyunk már. Tehát szerelmes lesz belém?

- Ha maga is.
- Persze hogy én is.
- Akkor én is.

Ezzel megkötöttük az egyezséget. Én mindennap átjártam hozzájuk s bizony megbuktam a vizsgákon. A nevelőm pedig addig-addig kutatta az okát, míg kinyomozta, hogy mint áll a dolog s egy hét múlva már más városba küldtek, elszakítottak az első „Ő”-től. Majd kétségbe estem, mikor elváltunk, de megfogadtuk egymásnak, hogy soha, soha sem feledkezünk meg szerelmünkről és ha elvégzem az iskolát, eljövök érte, feleségül veszem. Hogy írni fogunk azonnal szebbnél-szebb szerelmes leveleket, azt legerősebben szívére kötöttük egymásnak.

Elmentem. Alig értem abba a más városba, leültem az asztalhoz és irtam a kis leánynak egy véghetetlenül keserves és hosszú levelet, melyben sok minden keserüségemet elpanaszoltam, aztán elküldtem neki. Vártam a választ, nem jött. A büszkeségem nem engedte, hogy még egyszer írjak neki, ha nem válaszolt.

Mikor sok-sok év után ismét találkoztam vele, mosolyogva emlékeztettem a válaszra, Ő kaczagva adta meg a feleletet:

- Levelében egy óriási tinta-csepp volt, ez kiábrándított azonnal.

Tiz esztendő.

A vaspántos ajtót a falig kinyitotta Barnabás. Azok a rozsdás sarkok úgy megnyikorogtak, mintha csodálkozva kérdezték volna abban a homályos csöndességben: Be van tán rugva, kend, Barnabás, hogy egy tekintélyes porkolábhoz nem illő módon szeleskedik? Barnabás pedig soha nem volt még ilyen józan. Csak az öröme hozta ki a sodrából.

- Hé, Mikéné, mozogjon ki abból a komisz állapotból. Ide ni, ide hozzám. Kiáltott be a börtönbe Barnabás.

Mikéné lehajtott fővel poroszkált elő a folyosóra, Barnabás pedig a lábával belökte a vaspántos ajtót, ráfordította a kulcsot, aztán elrikkantotta magát:

- Addig maradj becsukva, míg én nem kíváncszom a kinyitásodra!

Mikéné szemlesütve megindult előre, de Barnabás mellé ugrott olyan fürgeséggel, hogy még az a szomorú asszony is megmosolyogta volna, ha felveti a szemét.

- Nem úgy ám, Mikéné, most már ne elébem, hanem ide mellém. Letelt a tiz esztendő.

Barnabás úgy félszemmel rápislantott Mikénére, hogy lássa a hatást, de bizony semmit sem látott azon a megfönynyadt arczon, talán nem is hallotta a szavait a révedező asszony. Barnabás csak azt várta, hogy a világosságra érjenek a folyosóról, oda állt elibe.

- Értse meg kend, Mikéné, letelt a tiz esztendő, most már szabad kend, mint a madár, mehet kend isten hírével.

Barnabás mohón leste a Mikéné arczát, s kedve lett volna megharagudni arra a megjuhászodott teremtésre, a ki nem örvend ennek a jó hírek.

De Barnabás tapasztalt ember volt, tudta, hogy az ilyen jó hirt nem mindég tudja egyszeriben felgondolni a rab ember, előbb jól össze kell motoszkálnia vele a fejét. - Bizony tiz esztendő nem kis idő, azalatt még hozzá is lehet szokni ahoz a komisz állapothoz s még rosszat csinál a változtatása. Nem is igen erőltette tovább a dolgot, megfogta a karját az asszonynak és húzta maga után. Szinte sajnálta elereszteni ezt a jámbor asszonyt. Ezzel volt legkevesebb baja tiz esztendő alatt. - Pedig azt mondták neki, mikor ide hozták, hogy erre vigyázzon ám jól, mert veszedelmes portéka, megölte az urát a szeretője végett. Dehogyan volt veszedelmes, nem csinált az semmi galibát a tiz esztendő alatt!

Mikor beértek a szobába, Barnabás oda kiáltott a feleségének:

- Keresd elő, Sára, azt a piros selyem kendőt!

Sára asszony jámbor szemekkel nézte Mikénét s nagyon megsajnálhatta szegényt, mert olyan könnyörülő hangon mondta neki:

- Üljön kend le, oda a kályha mellé. Mindjárt előkeresem.

Mikéné csak állva maradt, úgy kellett őt Barnabásnak erővel lenyomni a székre. Mikor aztán Sára asszony előkereste a piros selyem kendőt, kikapta a kezéből és megérintette a Mikéné vállát.

- Ehol a selyem kendője, megőriztem.

Mikéné erre felvetette a fejét, megragadta a selyem kendőt és nézte, szoritgatta. Barnabás meg a felesége majd elsírták magukat álló helyökben. Hogy tönkre ment az alatt a keserves tíz év alatt az a szegény asszony, pedig milyen megnézni való menyecske volt, mikor azt a piros selyem kendőt hordta.

Mikéné közönyös bárgyúsággal tekintett ide-oda. - Egyszer csak megvillant a szeme, kigyult az arcza, felugrott a székről és oda szaladt a komót felett függő homályos tükörhöz s kerekre nyílt szemekkel nézte magát benne...

A két öreg mosolyogni szeretett volna ezen a mókás cselekvésen, ha nem restelték volna egymástól.

A kiskereskedő.

A kis Grün Dávid izgatottan dörzsölgette a kezeit, mikor felszegezték a vegyes kereskedés felébe a kék szélű táblát, melyen az ő neve ékeskedett nagy, piros betűkkel. Elsétált egynehányszor a bolt előtt s elképzelte magában, hogy ő most nem Grün, hanem csak amolyan közönséges vevő s a mint megpillantja a nagy piros betűket, a szép Grün Dávid nevet, ellenállhatatlan vágyat érez magában, hogy a boltba bemenjen vásárolni. Tetszelgett magának ebben a képzelődésben. Majd elgondolta, hogy milyen jó szerencsét is csinált ő ezzel az üzlettel. Most már ő is ur, nem kell a főnök urak kegyét keresnie, hiszen ő maga is főnök ur, a kit most már a gazdag Weisz is örömmel fogad a vejének. Eszébe jutott a sötéthaju Weisz Róza, az az aranyos leányka, a ki most már szívesen lesz az ő felesége, hiszen a Grün Dávid czég áll rendületlenül. Hát még a lakadalom után! Akkor lesz csak tele a kassza, mert Weisz ur tizezer forintot is ad a Rózácskával, pedig ő már magában is sokat ér, mert még zongorázni is tud s a Stuart Mária búcsúját franczia nyelven szavalja.

A kis Grün a boldogságtól egészen kipirulva ment be a boltba, mert az elragadó piros betűs czégtábla már csábítgatni kezdte a vevőket. A kiskereskedés soha nem volt üres, a kis Grün jól számított. Igaz, hogy ő volt az egyetlen kereskedő Nagy-Disznódon, de hát éppen ebben van a számítás. Félesztendő alatt már annyi bátorságot nyert az üzlethez, hogy kérdést merészkedett intézni Weisz urhoz a lakadalom felől.

A levelet izgatottan várta mindennap, de úgy látszik, Weisz ur gondolkodik. Az nem baj, csak hadd gondolkozzék, a vége mégis csak lakadalom lesz. - Hiszen megvan már minden feltétel, a mit Weisz ur kikötött; az üzlet jól megy, a kilátások pompásak.

Kiment az üzlet elibe, hogy ott várja a postás gyereket a levelekkel, de a postás gyerek helyett egy nagy szakálu, idegen zsidót pillantott meg, a ki vizsgálódva állt a szemben levő becsukott csárda előtt, melyből a mult héten halt ki a gazda. Kíváncsian ment oda hozzá.

- A csárdát, ugy-e a csárdát? Jó üzlet, ösmerem.

- Maga a Grün Dávid?

- Igen, én vagyok a Grün Dávid ur.

- Örvendek.

Grün Dávid büszkén nézett végig a nagyszakálu zsidón. Nem tetszett neki a bizalmaskodás, a melylyel az megfedkezik róla, hogy a Grün Dávid czég főnökével beszél, ott is akarta hagyni, de mégis kíváncsi volt rá, hogy mit akar. Erőt vett hát a büszkeségén.

- Ugy-e, a csárdát akarja maga kibérelni?

- Nem én, helyet keresek a vegyes kereskedésemnek. Ez itt éppen jó lesz.

Grün Dáviddal megfordult a világ. Egy hang sem jött ki a torkán, pedig szeretne volna megátkozni azt a nagyszakálu embert, a ki olyan rémületes dologgal fagyasztja meg benne a vért. A szakálát szeretne volna megtépni, mikor még vigasztalta is.

- Ne féljen én tőlem, Grün, megélünk mi ketten is.

A nagyszakálu még motyogott egy-két szót s ott hagyta a kis Grünt az utcán, bement a házba. Grün is betámolygott a boltjába s odadólt az állványhoz, úgy bámult ki az utcára. Rövid idő múlva kijött a nagyszakálu zsidó a házból, még a gazda is kikísérte s Grün tisztán hallotta, mikor azt beszéltek, hogy a jövő héten már megkezdődik az üzlet berendezése.

Meg is kezdődött s egy hét múlva az ócska csárdából csinos vegyeskereskedés lett, mely felett ott diszelgett a czégtáblán rikító vörös betűkkel: »Altmann Márkus vegyeskereskedése.« Még az is ki volt írva az ajtó felett, hogy: »olcsó, olcsó, olcsó.« Grün Dávid azonnal elővett egy árkus papirost s még nagyobb betűkkel rápingálta: »olcsóbb, olcsóbb, olcsóbb.« Alig tette ki, a másik boltajtó felett már ott viritott még nagyobb betűkkel: »Legeslegolcsóbb.« Grün Dávid majd a haját tépte mérgében - jobban fokozni már nem lehetett az olcsót s töprenkedni kezdett, hogy mit írjon már ki a bolt ajtajára; elgondolkodott volna estig is talán, ha a postás fiú meg nem zavarja őt. Levelet hozott. Az írásról azonnal megösmerte, hogy Weisz ur küldi. Annál izgatottabban bontotta fel, de a szeme még jobban kidüledt tőle s a homloka még ránczosabb lett. Azt írta Weisz ur, hogy most már nem adja oda a lányát, mert már nem ér a Grün czég semmit, ha k o n k u r e n s is van mellette.

- Igaz, igaz. Nyögte keservesen a kis Grün. A konkurens megöl engem. Oda a tizezer forint!

Mikor gyűlöletesen felvetette a szemét a konkurens üzletre, a nagyszakálu Altmann pillantotta meg, a mint nyugodtan pipázott az üzletben, a lányával, a szóke Reginával beszélgetve. Gyorsan elrejtette a levelet, kiment a bolt elébe s átkiáltott Altmannhoz.

- Kérem szépen, egy szóra.

Altmann ur udvarias ember volt, azonnal engedett a kérésnek s mosolyogva simogatta a szakálát, mikor a kis Grün lelkendezve hajtotta a szót.

- Uram, egy jó üzletet ajánlok.

- Csak beszéljen.

- Adja nekem a lányát, aztán írjuk ki, hogy Grün és Altmann. Gyönyörű lenne az, igazán.

Altmann ur jó üzletember volt s azonnal átlátta, hogy a kis Grün ügyes ember. Nem is teketóriázott sokat, belecsapott a tenyerébe.

- Jól van, no. Vegye el, de kikötöm, hogy miligyertyát nem tartunk, mert azt itt senki nem keresi.

A bőgő.

Jól tudta már azt Roma Józsi, hogy hiában is várna ő a keresetre ebben a szomorú világban, mikor az emberek már nem szeretik a muzsikás mulatságot. Se keresztelő, se lakadalom! Ha erre a keresetre vár, bizony soha nem lesz egy pár abból a két szerelmes teremtségből. Pedig hogy szeretik egymást, mehetnének is már Isten hírével a boldogságba, hiszen ki is vannak már hirdelve, de mikor sehol semmi. A menyasszonyi ruha, meg a koszorú még csak elmaradhatna szüregségből, de már a stólat csak nem fogja elengedni a tisztelendő ur.

A banda már hetek óta koplal, az öreg bőgő talán be is rekedt már ott a sarokban, még a pók is rákötötte a hálóját, a primás is csak magának muzsikál. Pedig milyen jó primás, - büszke rá az öreg, hogy olyan művészhez adja feleségül a lányát, a kincsét, drágaságát, az aranyos Juliskáját. A klárinétos meg már egészen leszokik az itálról, az sem volt józan ennyi ideig teljes életében.

Egy álmatlan éjszakán az a gondolata támadt az öreg bőgősnek, hogy ha mégis kiharcolná az isten valami aprószeres mulatságot, s ott valaki, úgy duhajkodásból, összetörné a bőgőjét, nem venne ám más bőgőt, de az árát odaadná a Juliskának stólará, meg szép menyasszonyi koszorúra. Minek most a bőgő, úgy sem lehet hasznát venni, majd csak kerül egy másik, ha vigabb lesz a világ! Pedig milyen nehéz lenne megválnia attól az öreg jószágtól, mely még az apjától maradt rá testamentomra. Mégis megválna, úgy érzi a szívében, hiszen a leányát tenné boldoggá akkor.

El is mondta reggel a klárinétosnak a tervet, az is helyeselte, azt azonban, hogy titokban tartsa, hiában is kötötte a lelkére az öreg, nehéz dolog volt annak szívében az a titok s még aznap megkönnyítette tőle magát, elpletykázta a korcsmárosnak is még nagyobb titokban. Az is csak azt mondta rá, hogy jól ki van pekulálva.

Szinte azt hitte Roma Józsi, hogy álmodik, mikor egy este a csárdás bekiáltott hozzá az ablakon.

- Most jöjjön kend a bandával. Busulnak az urak.

A jó hír hamar összehozta a bandát. A klárinétos már előre köszörülte a torkát az ivásnak.

- Mit huzzunk, tessék parancsolni. - Kiáltották már az ajtóban.

Az öreg bőgős bólintgatta a fejét odabent, mint a ki magában beszél. A jegyző ur, meg a kántor ur? Hiszen urak, urak, az igaz, de nem bolondok, hogy forintosokat dobáljanak az ilyen himlős bandának. Jó annak egy pár hatos is. Pedig ha tudnák, hogy mily nagy szükség lenne most a forintosokra. A keresethez keveset számított az öreg, csak a bőgő sorsa járt az eszében. Meg is mondta neki a kántor ur, hogy menjen félrébb az asztaltól azzal a bőgővel, mert még összetörik. Az öreg cigány lesütötte a tekintetét s majd kihullt a könnyű a szeméből.

A szemhunyorogató csárdás kárörvendve mosolygott az öreg bőgős erőlködésén s nem állhatta meg, hogy oda ne sugja a jegyző urnak, mi végett botorkál ott az öreg cigány a bőgőjével az asztal körül. A jegyző ur meg oda sugta a kántor urnak s mindketten jót kacagtak a furcsa histórián. Egyszer csak a kántor ur oldalba böki a jegyző urat és oda szól Roma Józsinak.

- Ni, öreg, mennyit fizetnék, ha össze találnám törni azt a bőgőt?

Roma Józsinak összeszorult a szíve. Dadogva szabta meg az árát öt forintban, de úgy szerette volna, ha nem ötöt, de csak három forintot mondott volna. Annyi tenger pénztől még megijednek és még jobban fognak vigyázni a bőgőre.

- Ide azzal a bőgővel, öreg.

- De összetörük az urak?

Ugy fájt a szíve azért a szép hangú bőgőért s majd sirva fakadt, mikor a kántor ur még azt felelte, hogy ha kedvük támad, bizony összetörük ők, bőgőt úgy sem törtek még össze soha, uri passió lehet az.

Roma Józsi keservesen nézett a bőgőre, de eszébe jutott az a szomorú virágszál, az aranyos Juliska.

- Jól van no. De hadd bőgőzzek még egy nótát utoljára.

A könnyei is hullottak az öregnek a szeméből, mikor azt az utolsó nótát játszotta. A nóta után odatámasztotta a bőgőt egy székhez.

- Itt van, od'adom.

A mint kezében volt a pénz, rohant ki a csárdából, a primás meg a klárinétos utána poroszkáltak, mit is érne bőgő nélkül a nóta.

Volt már pénz stólára is, menyasszonyi koszorúra is. Nem is késett a lakadalom. Nagy volt a hű-hó a faluban, ott tánczolt az udvaron a sok szép fiatalság. Roma Józsi csak rázta a fejét, - a hegedű czinczogás, meg a sikító klárinét bőgő nélkül nem is muzsika. Rágondolt a kedves bőgőre s ismét csak megkérdezte a lóczán ülő csárdástól.

- Hát csakugyan összetörték?

- Mit beszél kend annyit arról az ócska jószágról. Mondtam már, hogy összetörték. Én raktam tüzre a darabjait.

Az öreg a bajusza alatt nyögte, hogy neki olyan jól esik ám arról a kedves bőgőről beszélni. Összetörték, összetörték, mit is csináljanak azzal az olyan urak. Suttogva szólt oda a csárdásnak.

- Csak a lányomnak meg ne mondja kend. Nagyon elszomorodnék szegény. Azt mondtam neki, hogy a városban van csináltatni.

Valaki megérintette a vállát. Felnézett az öreg, hát a két gyűlöletes ember állt előtte, a kik a bőgőt összetörték, a jegyző ur, meg a kántor ur. Még mosolyogtak is rá azok a szívtelenek. Nem is figyelt a beszédjükre, a kezét is csak úgy félvállról nyújtotta nekik, mikor megköszöntötték. A kántor ur szavára meg éppen dühbe jött, hogy is ne, mikor azt kérdezik tőle: ugy-e, nem ér a táncz semmit bőgő nélkül? Mintha nem tudnák a kegyetlenek!

- Nem hát. - Kiáltott a kántor ur szeme közzé az öreg és sirva fakadt haragos szomorúságában.

Egyszerre csak úgy érzi, mintha valamit nyomnának a kezébe. A bőgő volt, az ő kedves, hűséges, öreg bőgője. A Lajos kocsis még a vonót is nyújtotta már neki. Előbb lekapta a kucsmáját és zavartan körülnézett, hogy hova tegye le a kezéből, de hirtelen egyet gondolt és úgy vágta a földhöz, hogy nagyot pukkant bele az ócska jószág. Gyorsan elkapta a vonót a kocsis kezéből és néhány pillanatig szótlánul nézte a bőgőt, mely egész ujnak látszott, olyan szépen meg volt mozdítva, - azután se hallott, se látott, elkezdett bőgőzni a tánczhoz olyan tüzzel, hogy az erőlködéstől az erek is megdagadtak a homlokán.

A nagydisznódi felolvasás.

Difficile est satiram non
scribere.

Horátius.

Azt beszélnek a rossz nyelvek, hogy azért kereste fel a jámbor vidéket doktor Tűdor Tűdor professzor ur, mert a tudomány már nagyon megfeküdte a gyomrát s ott akarta kiadni a csöndes együgyűségben éldegélők között, a mi neki már úgy is felesleges. - Elég az hozzá, hogy Nagy-Disznódon már be volt jelentve a felolvasás s a professzor ur már egy héttel a megérkezése előtt mindennap kidoboltatta a kisbíróval, hogy el ne maradjon senki onnan, a hol ő két kezével fogja szórni a szintudományt. Remegve várta a nagyfontosságú napot. Végre hát kimutathatja ő is nagy tudományát valahára. Hogy fognak bámulni a tudatlanok, azon a rengeteg ösmereten, a mit őt világrészből szedett össze - papirosról, a haja árán. Most fogják belátni, hogy milyen nagy dicsőség a kopasz fej.

A kisbíró kihirdette nagy fenszóval a községháza előtt:

- Valakinek csak lábuk vagyon, estére ott legyenek a községháza nagytermében, hol is felolvasás fog tartódni Tűdor professzor ur által, a ki nagy örömeinkre a városból ide jön. A ki a maga jószántából el nem megy oda, azt törvényes hatalommal fogjuk kényszeríteni s mivel azt mondá a professzor ur, hogy ti igen-igen buták vagytok, ha másként nem lehet, a tudomány erőszakkal verettetik be a ti fejeitekbe.

Persze e hatalmas felhívásra talpon volt az egész Nagy-Disznód s mire megcsendült az esti harangszó, már zsufolásig megtelt a községháza nagyterme. Ott volt mindenki „valakinek csak lábuk volt az eljöhetésre.” - A professzor ur is megérkezett a tanítványaival s a kis szoba ajtajának kulcslyukán hangos szivdobogással leste a népet, melyben ő van hivatva felköltetni a tudományszomjat s a műveltséget. Merengéséből a kisbíró riasztotta fel:

- Nagytiszteletű tudós uram, mindenki itt van már, még a siketeket is elhoztam. Kezdhethük az előadást.

A professzor ur meghuzogatta a mellényét, megsimitotta a fejét, köhintett egyet, aztán intett a kisbírónak, hogy nyissa ki előtte a kis szoba ajtaját. Ezután méltóságos léptekkel a nagyteremben termett. Fűlsiketítő éljenzéssel fogadták a tanítványai. Megfigyeli ezt a professzor ur, jólesik ez neki!

A nagy tudóst felemelték a ládákból összeborogatott emelvényre, mely ide-oda mozgott, valószínűleg érezte, mily fenséges terhet emel. A professzor ur letolta homlokáról a pápaszemét s eltekintett alatta. - Oh, milyen gyönyörű közönség! Minden ember ő reá figyel és szájtátva várja a bölcsességet, a tudományt. Még köhintett egyet, aztán oda pislantott a kis bíróra, ki összekulcsolt kézzel állt az emelvény mellett.

- Hozzátok be a műveimet.

A kisbíró hátrapillantott a hajdura, ki gyorsan átment a kis szobába és két rabbal átvitette a műveket. Az óriási papircsomót alig bírta el a két rab, úgy görnyedtek alatta, míg az emelvényre helyezték a tudós professzor ur mellé. A közönség áhitattal bámult, még a légy zugást is meg lehetett volna hallani. A legyek azonban megijedve a sok sárga papirtól - hátha légypapír! - mind kimenekültek a szobából. Jól tették, mert a tudós éppen a legyeket vette szándékba. Ugyanis felvette a legsárgább papircsomót és összeszorított gégével kezdé olvasni:

- „Értekezés a legyek szemeiről.” Aztán olvasta, bizonyitgatta, példákkal igazolta, hogy a legyeknek is van ám szemük, mert ha nem volna, nem látnának.

A nép hallgatta némán és szenvedett türelemmel; de mikor a professzor ur már a közepe felé járt a felolvasásának, egy-két tudatlan nyüzsgött-mozgott a székén, erősen csikorgatva fogait, nehogy észrevegyék az ásitását. A professzor ur pedig csak olvasott kifáradhatlan türelemmel; de mikor elhangzott az az ötlete, hogy milyen bolond ember lenne az, a ki azt mondaná e helyett: »tyukszem van a lábamon« - »légyszemem van,« nem állhatta meg, hogy lopva oda ne pislantson a közönségre, vajon mily nagy a hatás? Hát uramfia! Majd megütötte a guta. Aludtak a tudatlanok egytől-egyig, némelyik még horkolni is merészkedett; tehát horkolás volt az, a mit ő a tetszés morájának gondolt előbb?

A professzor ur dühösen kiáltott rá a kis bíróra, de az is aludt, úgy kellett felráznia az álmából.

- Mi ez, tudatlanok? Hálószoza ez, vagy mi?

A kis bíró lenyelve egy hatalmas ásitást, ijedten kiáltotta el magát:

- Tűz van!

Ez használt. A nép fölrettent, de nagy zavar támadt. A kis bíró alig tudta őket lecsilapítani. A professzor ur azonban nem hirtelen haragu s mulatságosabb felolvasást kezdett a fókák észbeli tehetségeiről. A nép ezen is csak elaludt ismét. Ekkor már kitört ám a professzor ur haragja is s elszavalta Horáciusból »Odi profānum vulgus« kezdetű ódát oly hangosan, a hogy csak tudta s nagynehezen ismét felébresztette a hallgatóságot.

A felolvasni való sehogy sem akart fogyni. - Még két nyaláb értekezés volt az emelvényen olvasatlan. A tudós professzor ur még diák korában irta az önképzőkör számára.

A nép kétségbeesetten tekintgetett az ajtó felé. Az ám be volt zárva, a kisbíró gondoskodott arról. Mikor azonban a professzor ur új felolvasást kezdett ezen a hatalmas czimen: »Értekezés a viziszonyról, általában és részletekben« - a nép felállott és összekulcsolt kézzel könyörgött a professzor urhoz: eressze őket haza, már belefájult a fejük, betegek lettek.

A tudós kérlelhetlen volt s mikor látta, hogy a nép elkényszeredve visszahull az ülőhelyre és ismét elalszik, megrázta a kisbíró vállát.

- Ébredj fel, hádesi szörnyeteg, te Cerberus, itt tenni kell valamit.

A kisbíró leleményes ember volt, rögtön kitalálta a módját. Felhozta a rabokat a kóterből s oda állította őket a nép közé, megparancsolván nekik, hogy a kit aludni látnak, költsék fel azonnal. A tudós pedig olvasott tovább, de a nép aludt jámborul. Mire az egyik oldalon felköltögettek az alvókat a rabok, a másik oldalon már ismét aludtak.

A kis bíró sem tudta megemberelni magát, ő is elaludt az emelvényre borulva. A rabok látván, hogy itt nem használ a jó szándék, sőt már maguk is álmosak lesznek, egyenkint ott hagyták a termet, megszökdöstek a hátulsó ajtón, melyet a kis bíró elfelejtett ismét becsukni álmódózása közben.

A professzor ur egy újabb élcz után ismét lesni akarta a hatást, de a mint megpillantotta az alvó népet, a kisbíró fejéhez vágta a tudományos munkát s maga is megszökött a teremből, olvasatlanul hagyva az utolsó értekezést a molyról.

A kisbíró álmélkodva nézett fel s mikor észrevette hogy a rabok nincsenek a teremben, kétségbeesetten rohant ki a kóterbe - üres volt az, oda a tekintély! - Bánatában beült a korcsmába s egészen megfélekedezett a népről, mely így csak a reggeli harangszóra ébredett fel.

Csók-csattanás.

Ölelkezve állottak a kis csiz kaliczkája előtt, úgy várták, hogy a madárka csattogó hangján feléjük kiáltsa: szeressetek, ez ad igazi boldogságot. A csiz makacs volt. Hiába kérte a leány, nem nyitotta meg csőrét, némán, fejét szárnyai közé huzva úgy ült a kalitka egyik szegletében. Néha-néha feltekintett apró, okos szemeivel, aztán, mintha nem érdekelné semmi, ismét közönyösen huzódott össze.

Talán fájt szegénykének az egyedülvalóság. Eszébe jutott az erdő, a hol szabadon, ágról-ágra szökdécselt, míg meg nem fogta egy pajkos suhancz. Még akkor csak tanulta a röpködést s nem volt nála boldogabb. Minden reggel, a mikor az anyja elröpült, ő is kiszökött a fészekből, oly jól esett a pajkos szabadság. Azt hitte, hogy nem is tudna boldogtalan lenni soha - és mégis az lett. Lépen ragadt, a ficzkó megfogta.

A szegény kis csiz most egyedül üldögél a kaliczkájában, csupán a kedves emlékek keresik fel. Hiába dédelgetik, etetik a kedves, fehér kezek, nem vidul ő fel azért. Jól tudja szegény, hogy az ő kötelessége a mulattatás, azért dédelgetik, de ha véletlenül elvesztené a hangját, nem szeretné senki. Talán el is bocsátanak. Akkor ismét szabad lenne.

A kis bolondot a sértett önérzet is segítette, hogy egy kis államcsinyt kövessen el. Feltette magában: nem énekelek, azért sem! Hátha sikerülne és kibocsátanak ebből a szűk kalitkából, mert ha még sokáig fogva lesz, talán a repülést is elfelejti, akkor aztán mit érne neki a szabadság, ha egyszer mégis ütni találna a boldog óra. Most, most kell kiszabadulnia! Néma is maradt állhatatosan.

A kis csiz nem is gondolta, hogy odakünn most milyen hideg tél van. Ott a szobában igaz, hogy tavasz volt, telve szerelemmel, virágfakadással, a szerelem boldogsága kikaczagta a zord időt. A madárka ezen a boldogságon még inkább elkeseredett. Hogy ő olyan boldogtalan, mikor azok ott olyan boldogok, oly szabadok! Mérgesen nézett a lányra, a ki fehér kezével integetett neki s aztán piros ajkait összecsupcsoritotta kedvesen:

- Énekelj, drágám.

Azért sem, azért sem. És a kis bolond madár oda dugta a szárnya alá a fejét. Ugy fájt a szive s a szabad erdő hangulata ismét meglátogatta. Legalább az emlék megédesíti az életét; de a remény is biztatta, hogy hátha sikerül a csiny? Mily boldogan röpülne ismét a szabadba, felkeresné a régi fészket, oda ülne az ösmerős ágra és hangos csicsergéssel köszöntené a hasadó hajnalt. Viszontlátná ismét azokat a kedves testvéreket, kikkel annyit kergetőzött a lombok között. Mintha most is ott lenne. Bujócskát játszanak s ő a »hunyo,« neki kell felkeresni a többieket, de hova is bujhattak el, csak legalább egy hangot adna valamelyik, az irányt rögtön kitalálná.

Ah! Felhangzik a szomszéd fáról a csattogás. Megvan, megvan! És a csiz örömmel ugrott fel, szárnyait összecsupdosta, aztán kis csőrei közül búbajos csattogás tört elő.

Egyszerre csengő kaczagás ütötte meg a füleit. Oda nézett s mód nélkül elszégyelte magát, mert nem volt az erdőben, de ugyanott a régi helyén, a kalitka szögletében, előtte állottak a szerelmesek, ragyogó szemmel. Különösen a leányka örült, kaczagott, hogy végre megszólalt a kedves madárka.

Szegény kis csiz! A csók-csattanás hogy félrevezette! Oda az államcsiny, most már nem szabadul ki - s fájdalomában elkezdett csattogni. Nem is gondolta, hogy az ő hangja csupa csókcsattanásból van összerakva.

Két tűz között.

Az a fákkal, virágos bokrokkal beszegett utacska olyan kedves volt, mintha csak egy tündérkertből varázsolták volna oda a majorságok, szántóföldek közé; még a madárcák is mind oda gyűltek s úgy ellepték az ágakat, hogy szinte mindenik virágnak jutott egy-egy szárnyas udvarló. Olyan is volt mindenik fa virágpompájában, mint az ifju menyasszony s a csicsergő urficskák lelkiösmeretesen igyekeztek rajta, hogy szerelmes csevegéseikkel hódítsanak közöttük.

Még a néni is el-elmélázik ezen a hangulaton, hát még az a két ifju sziv hogyne szivná tele magát illattal, kedélylyel. A néni hamarosan észreveszi rajtuk a hatást s hol jobbra a leányra, hol balra az ifjura vet egy-egy pillantást úgy titokban s midőn észreveszi, hogy már ragyog a szemük, okos tapintattal abban hagyja azt az unalmas történetet. Minek is beszélne ő most, úgy sem hallanák azok a gonoszok egyetlen szavát sem, ki tudja, eddig is hallgattak-e rá? Na mindegy, még jókor vette észre.

Az a piros arczu lányka oly álmodozóan sütötte le szemeit, hogy az ifju már nem állhatta meg szó nélkül.

- Ah, rajta kaptam, ismét csak a vőlegényéről...

A leány vidám kacagással nézett rá, jól esett neki, hogy ezt a kedves tárgyat előhozta.

- Igen, persze, róla gondolkodtam, de hát tudnék-e ennél okosabbat tenni, mikor ez nekem oly jól esik.

A néni most már nem is pillant rájuk, csak halad előre szótlanul; emlékezik ő erre a tüzre, mely most a mellette haladó ifju népet úgy hevíti. Egész komoly arcot vág, mintha oda sem figyelne, mintha ő is elgondolkodnék s nem hallana semmit, nehogy még elszégyeljék a szivük áradozását.

- Na, persze, nagysád nem is tehetne ennél szebbet, jobbat; de hiszen ösmerem én ezt a gyönyörűséget s hiszi, hogy én is éppen arra az aranyos leányra gondolok.

- A menyasszonyára?

- Nem volt nehéz kitalálni, mondhatom.

A leány még szebben kipirul s szemeiből kiragyo a kedély, a szerelem, azután elkezd csicseregni s elmond százezer apró dolgot, de mind-mind csak az ő vőlegényéről. Az ifju csak néha-néha szólhat egy-egy szót, pedig ő is ugy szeretne már beszélni a maga hangulatáról.

A néni jól hallja ezt a versengést s mosolyog magában, mert jól tudja, hogy bizony egyiket sem érdekli ebben a hangulatban a másik hangulata, de azért mindkettő azt hiszi, hogy éppen oly jól esik hallgatni a másiknak az ő szavait, mint neki a milyen jól esik a beszéd.

- Önző sziv. Gondolja magában a néni.

A két ifju sziv pedig áradozik tovább, elmondja, hogy mi szépet tud szivének másik feléről, de azért egyik sem figyel a másikra, mindketten álmodoznak a maguk boldogságáról, csak a néni hallja mindkettőjüket.

- Ugy-e néni nincs is a szerelemnél nagyobb boldogság?

A néni szinte megretten a leánynak ettől a bátor kérdésétől s mikor még az ifju is erősködik már rajta, hogy a néni is bizonyítsa a szerelem édességét, féltetni kezdi magát a zavartól. Addig erősködnek rajta, míg önkénytelenül őt is előnti valami édes emlékből született meleg hangulat s a nagy ostromlásra kénytelen átadni magát a hatalomnak.

- Bizony, bizony az az én kedves öregem...

És oly tüzzel folytatja tovább, hogy most már sem a leány, sem az ifju nem juthatnak többé szóhoz. A néni persze régen elfeledte már, hogy mit is gondolt ő az önző szivekről. Csak mikor az út végéhez értek, akkor kapta rajta magát s szinte leányosan elpirult saját magán.

- Ej, ej, nem hiába két tűz közé jutottam, de bele is rántjátok az embert a bünbe.

Ha így elpirulva látta volna akkor a nénit az a jó öreg ur, bizony elfeledkezett volna az éveiről.

Leánynéző.

Nagy felfordulás volt az egész háznál. Takarítottak, tisztogattak. A mama előkereste a komót legalsó fiókjából selyem ruháját, a Miczike pedig reggel óta nem csinált egyebet, mint a tükörben nézte magát, tanakodva, töprenkedve, hogy koszoruba kösse-e a haját, vagy felfésülje divatosan magasra. - Amugy szelidebb az arcza, emigy azonban bájosabb, merészebb, a vonásai is valami keménységet nyernek vele. Éppen ez a baj. A szegény fiu még megijedne attól a harcias tekintettől. Mégis jobb lesz talán az a szelidebb mód, mely szinte ábrándozásra készíti az embert.

Az ebédnél a mama is, Miczike is izgatottak voltak, csak Kóródi úr nem jött ki a sodrából. Elvégre is miköze neki az egész dologhoz, azért asszony a felesége, hogy tapasztalattal bírjon a férfinép kiösmérésében. Ő ugyan bele egyezik, ha a felesége jónak találja a pártit.

- Remélem, te is itthon leszel az ozsonnánál? - Nagyon természetes, szalon kabátodat fogod felhuzni.

Kóródi ur jobban szeretne ugyan a kávéházban paczikázni, de minek mondjon ellent, mikor ugy is tudja már, hogy csak az lesz a vége, a mit az asszony akar. Ha azonnal beleegyezik, tiszta haszna a békesség.

Ebéd után Miczike fel sem állt addig, mig olyan nem lett, mint a harmatos virág. Az arcza olyan szelidséget nyert a hajkoszoru által, hogy verset is irt volna róla valami német, ha meglátja. A mama is felöltötte az ősi selyem ruhát, Kóródi ur is bele igazodott a szalonkabátba, melyre ez alkalomból felvarrták a hiányzó gombokat. Ebből sejtette, hogy nagy becsben áll a vendég.

A mama oda ültette Miczikét a zongorához, a papát pedig bele szorította egy karosszékebe s kezébe adott egy papirost, meg egy czeruzát.

- Hát mit csináljak én ezzel?

- Számolni fogsz, mikor intek. Hadd lássa Mikecz ur, hogy praktikus hajlamaid vannak. Azt mondom, komoly arczot vágj hozzá.

A cselédet pedig kiállította a kapu elé, hogy ha Mikecz ur közeledik, azonnal adjon hirt. Maga meg oda ült az ablak mellé a kötésével s izgatottan nézte az órát. Még egy félóra van hátra. Nagyon nehezen telik az idő.

A cseléd óvatosan bekukkantott a szobába.

- Jön a nagyságos ur.

A mama izgatottan kelt fel a székről. Oda szaladt aztán Miczikéhez.

- Wágnertől, de nem, Chopintól, de mégsem. Csak játszd magyar dalokat, ábrándos modorban.

Kóródi urhoz is oda szalad.

- Hamar irj le egy számot és szorozd meg hattal. Te fogod kiáltani a kopogásra, hogy szabad, de vastag, családapai hangon.

Ismét odaült az ablakhoz, s még egyszer áttekintette a csoportozatot, hogy nem találna-e még rajta valami igazítani valót. Ez jó jel, hogy egy fél órával elébb jön Mikecz ur, bizonyosan már ő is izgatottan várja az alkalmat.

A szerény kopogtatásra Kóródi ur a legmélyebb hangján kiáltotta, hogy szabad. Miczike pedig zavarában megfélekezett a műorról s valami operett részletet kezdett játszani. Ha látta volna, milyen szemeket vetett rá a mama, kinek már nem volt ideje a szóláshoz, mert Mikecz ur teljes eleganciával belépett.

- Ah, jó napot, van szerencsénk. Tessék leülni.

- Mit méltóztatik csinálni?

- Éppen számolok, tudja praktikus embernek mindég nyilván kell tartania az ügyeit.

A mama erre az ügyes feleletre hamarjában elhatározta magában, hogy holnap rántottás-kolbászt csinál Kóródi urnak.

- És maga, Miczike kisasszony?

- Zongorázok, Mikecz úr. Szeretem a művészetet. Mi a nótája, majd eljátszom.

Mikecz ur a nagy tisztességtől, melylyel minden módon fogadták, el volt bájolván, a mit az élesszemű mama azonnal észrevett s még jobban fokozta a kitüntetések.

A társalgás közben felterítették az asztalt s Mikecz urat meghívták az ozsonnához. A papa komoran nézte a sok-sok ennivalót, elgondolta, hogy ezt mind ő fizeti meg s hátha hiába. Legalább az a vigasztalása legyen, hogy jól kivette belőle a részét. Neki látott hatalmasan az ennivalónak s egészen megfélekezett Mikecz urról. Észre sem vette, mikor az megkérdezte tőle, hogy mit szól az új kormányhoz?

- Hallod, Mikecz ur kérdez. Figyelmeztette őt a mama s bosszuságában visszavonta a rántottás-kolbászt.

- Ah, igen, igen...

Az ozsonna alatt figyelmesen vizsgálta a mama Mikecz ur arcán a hatást, melyet Miczike tett rá. A hangulat jó lehetett, mert evett pompásan. A csokoládéból háromszor is elfogadta a Miczike kínálását.

Az ozsonna után Kóródi ur egy regálításszal kínálta meg Mikecz urat, ő maga csak kurtára gyújtott rá, de annyi figyelmet mégis tanusított a jó ügy érdekében, hogy arra is rá volt huzva a regalitas-vignetta.

Az asztalt leszedték s megindult a társalgás, melyben Mikecz ur tevékeny részt vett, elbeszélve, hogy mily zsuzsokos a lencse, de még a répatermés sem volt olyan kielégítő, mint a mult esztendőben. Kóródi ur komolyan sajnálta ezt a rossz termést, a mama és Miczike pedig oly érdekes arcot csináltak a fejtegetéshez, mintha legalább is a legfrisebb pletykát mondta volna el Mikecz ur.

Olyan megindító volt a bucsuzás. Kóródi ur férfiasan rázta meg a Mikecz ur jobbját, a mama pedig szeliden tartotta oda kézcsókra a kezét, Miczike kedvesen mosolygott az ifjú szeme közzé, mintha biztosítani akarta volna őt arról, hogy kedvesebb ember nincs nála a világon.

- Máskor is legyen ám szerencsénk.

Alig ment el Mikecz ur, a mama megragadta a Kóródi ur karját.

- Mit vettél észre rajta?

- Hát Lavater vagyok én?

- Ostoba! Hát te Miczike, mit vettél észre, megnyertük őt?

Miczike szemérmatosan sütötte le a szemét - nem tudott szólani egy szót sem.

- Na, majd megtudom én.

Kikiáltott Lidinek, hogy hozza be az abroszt, mely az ozsonnához volt felterítve. Mikor a kezéhez kapta, kiterítette a zongorán.

- Nézzetek ide. Itt ült Mikecz ur. Lássátok, a csokoládénál már kezdett ábrándozni, mikor Miczike kedvesen kínálta őt és elcseppentette egyszer a kanalát. Itt a pecsétje. A libasülnél nem foglaltad el eléggé, leányom, mert nem látok pecsétet. Aha, a lekváros laskánál már jól viselted magad, mert ni-ni, egy egész laska ide van ragadva. Ez már nagy szórakozottság. Bizonyosan szerelmes lett beléd a lekváros laskánál. Bizonyos, hiszen a habnál már el is vesztette a fejét, mert egy egész kiskanállal az abroszra hullatott belőle.

Kóródi ur nagy szemeket meresztett, Miczike is csodálkozva rágta a köténye csücskét, a mama pedig boldogan kiáltott fel.

- Szeret, bizonyosan megkér. Leolvastam én az abroszról csalhatatlanul.

Állatmese.

Ott esett meg ez az eset a törvényszéknél, a válóperes felek várótermében.

Pontban kilencz órakor megjelent a férj. Már őszebevegyült ott, a hol még nem kopasz. A termete sem valami daliás; egész megjelenése pompás modellt adna egy papucshóst pingáló piktornak. A férj körül néz az előszobában, aztán leül a sarokban levő székre és mereven néz maga elé a pádimentomra. Egyszer csak valamelyik hasadékból kibuvik két kis bogárka s éppen előtte szerelmeskedni kezdenek - mintha csak bosszantani akarnák szegényt.

A férj nagyot sóhajtott és végig huzta sovány kezét a homlokán.

Merengéséből az ajtó nyikorgása rázta fel. Belépett az előszobába a felesége, annak a másiknak a kíséretében. Az asszony gyönyörű sugár természetű volt, haja fekete, szemeiből a tüzes elevenség sugárzott ki. Az a másik is derék legénynek látszott s hosszú, hegyes bajsza hatalmasan vágódott kétfelé s valami hősiességet kölcsönzött az arcának.

A férj sunyitva nézett a szép párra, mely a másik sarokban foglalt helyet. Ugy tetszett neki, mintha suttogva integetnének felé, sőt a felesége egyszer rá is pillantott. Nem tudta kiállani azt az erős tekintetet, mely oly sokszor megfélemlítette már - a boldogabb időkben. Zavartan sötötte le ismét a szemét.

A kis bogárkák még mindig ott szerelmeskedtek előtte, sőt egy harmadik bogár is került a hasadékból s egyenesen a társának tartott és el akarta ezt zavarni onnan. Szegény kis bogár - pedig milyen boldog lehet most és el akarja üzni az a másik. Oly érdekléssel nézte a férj ezt a jelenetet.

A suttogás még mindig hallatszott a sarokból, sőt nevetgélés is vegyült bele. A szegény férj elsápadt, aztán elveresedett az indulattól. De ni, ni, a kis bogár nem hagyja magát és ugyan-csak neki rugaszkodik a megtámadójának - nem is nyugszik addig, míg el nem üzi...

A nevetgélés erősbödött, de a férj már nem tudta mérsékelni magát, valami csodálatos vakmerőség szállta meg - felugrott a helyéről, oda sietett a nevetgélő párhoz, mely kétségkívül őt gunyolja.

- Uram!...

Oly erőlyesen ejtette ki ezt a szót, hogy a pár belerettent.

- Ez a hölgy még az én feleségem, még nem váltunk el. Távozzék innét!

A fiatal ember felállt és zavartan hebegett egy-két szót, hogy ő bizony nem megy, mert jól érzi itt magát. Meghiszem azt, hogy jól!

A férj ekkor kivágta a mellét, egy lépést tett előre s úgy ütötte nyakon a daliás bajuszu imádót, hogy annak szikrát hányt a szeme.

Az asszony elsápadt és lesötötte a szemét. A férj pedig még hangosabban folytatta a kiabálást:

- Távozzék, mert -

Nem igen kellett sokáig kiabálnia, mert a hegyes bajuszu ur úgy kisompolgott az előszobából, hogy még hátra sem nézett, csak az ajtó előtt tekintett körül, hogy nem vette-e észre valaki azt a mokány jelenetet.

A férj úgy állott ott a felesége előtt, kifeszített mellel, mint egy hős.

- Asszonyom, ezzel tartoztam önmagamnak és az ön jó hírének.

A menyecske csodálatos szemeket vetett az urára. Ennyi erélyt sohase tételezett volna fel róla...

Kevés idő múlva az asszony meghunyászkodva hagyta el a férj karján az előszobát - semmi sem lett a válóperből. Az utcán izgatottan sétált a hegyes bajuszu fiatal ember; de a mint őket meglátta, elsápadt s egy mellékutczában egérutat keresett. A menyecske kicsinyes mosolylyal suttogetta utána:

- A gyáva!

Az előszobában a két bogárka nyugodtan szerelmeskedett tovább, mert az a másik jobbnak látta megfutamodni.

Novella tárgy.

Tisztelt novellairó urak! Ugy-e, a szél néha felkapja a porszemet is a hegy tetejére? Szelesség tőlem, hogy merészkedem szólni önökhöz, de önök látják majd hasznát. Valami olyas dolog történt én velem, a mi után önök két kézzel fognak kapkodni, előre látom, mert az én történetem igazán olyan, mintha csak a sok-sok novellából valaki, nem lévén jobb dolga, levont volna matematikai pontossággal holmi szabályokat, a melyek szerint aztán az én esetemet a sors éppen az önök kedvére intézte volna úgy, a mint megtörtént. Ki fognak önök nevetni, hogy így elszórom azt, a miből magam is csinálhatnék novellát à la fin de siècle, de akár drámát, akár regényt is - de lássák, kérem én olyan szerény egy ember vagyok, hogy igazán nevetni való. Irtózom attól, a mi nélkül pedig most éhen halhat a jámbor író. A szenzáció ez, kérem. Ugy-e, igazán nevetni való vagyok. Ha éhen talállok halni az én egyszerűségem mellett, könnyelműségemért megérdemlem, hogy beválasszanak akadémiai tagnak.

Hohó! A szentimentalizmus sem kenyerem, engedjék meg hát, hogy félbeszakítsam tévesztett utam panaszait s elmondjam az én esetemet. Tessék ide figyelni, mert valósággal érdekes, hogy a sors mily tréfát csinált az én elveimmel - szenzáció történt velem.

Volt egy gazdag nagybácsim. Mindjárt ezzel kezdem, mert nemde első feltétel egy érdekes novellában a gazdag nagybácsi. Én egy szegény, árva varróleányba voltam szerelmes. Szegény, árva, varró leány! Nemde ez is éppen idevág. No csak! A mi legfőbb, a nagybácsi három évvel ezelőtt, a mint különböző titokzatos utakon és módokon rájöttem, nekem testálta minden vagyonát. Ezt én jól tudtam már, de ő soha nem mondta azt nekem - sakkban akart tartani. Nemde ez is érdekes motivum?

Egy nagy emeletes ház második emeletén laktunk. Egy szűk sikátor választotta el a mi házunktól azt a másik emeletes házat, melynek szintén a második emeletén lakott egy rokonánál a szegény varróleány, a kis Lilike. Az én ablakom meg éppen szembe nézett azzal az ablakkal, melyben a kis Lilike szokott varrogatni reggeltől estig. Először megszántam szegényt, aztán szerelmes lettem bele. Ez lélektanilag pompás motivum, mert azt mondják, hogy a szánalmat a szerelemtől csak egy hajsza választja el.

Ugy suttogtunk egymással, mikor nem voltak tanuink. Én féltem a nagybácsimtól, ő meg félt a rokonától, a kit, ha úgy tetszik, jellemezhetnek önök szivtelennek, ebbe már nem szólok bele.

Lilike is szerelmes volt belém, ez természetes, e nélkül nem történhetett volna meg semmi. Én sokszor panaszkodtam neki, hogy nagybácsim, a ki melleleg megjegyezve potrohos volt és trabucco szivarokat szívott szipka nélkül, - nem igen fog beleegyezni a mi viszonyunkba.

Lilike sirva fakadt, aztán kitört.

- Maga nem férfi, ha nem teheti azt, a mit akar!

Ez tragédiába való felkiáltás volt. Én érezni kezdtem, hogy buzog a vérem, öklöm összezárodik - de hisz önök jobban tudják majd jellemezni felindulásomat, tehát erről nem is beszélek.

- Férfi vagyok. Tenni fogok. Már nem emlékezem, hogy ezt, mondtam-e, de ilyenforma volt. Az mindegy, csak tessék bátran három teljes lapot áldozni tragikai küzdelmemnek, még két lapnyi monologba is beleegyezem. Nem teszek óvást ellene soha.

Tettem. A nagybácsimnak férfias kitörések között elmondtam szerelmemet és házassági szándékaimat, de arra már nem értem rá, mint szándékoztam, hogy leírjam előtte azt az örömet, melyet neki okoznak majdan a lábai előtt játszó kedves, szőke, vagy legyen, barna kis unokaszerű alakok - de azért önök ezt is leírhatják egész bátran. A nagybácsim megfogta a gallé-

romat. Azt nem bántam, mert azért ő fizette ki a számlát - de azt már egy kissé megsziveltem, a mit mondott.

- Te hálátlan, te semmiházi. Notabéne, ide is szurhatnak még egy-két shakespearei felkiáltást maguktól, mert azt nem kívánhatják, hogy magam magamra szórjak átkokat az önök kedvéért. Igen, így folytatta tovább. Merészkedel te az én familiámat meggyalázni azzal a leánynyal. Ha le nem mondasz róla, kitagadlak a vagyomból. Egyelőre megelégszem most azzal a büntetéssel, hogy nem viszlek el ma az operába. Az egész történetben ez a kicsinyes; szerelmemért ilyen büntetés, hogy nem visz el az operába. Ezt tessenek is egészen kihagyni, csak rontaná a dolog komolyságát.

Ezután mindig vigyázott rám a nagybácsi, hogy ne legyek ott az ablaknál, melyre egy barna kárpitot is csináltatott. Nézetem szerint önök ez egyszerű kárpit helyett, a hatás kedvéért, hullámos, selyem függönyt irhatnának, mert telt volna ám az öreg urnak erre is, nem lesznek vele inkonzekvensek.

Én azonban mégis találtam egyszer módot az öreg ur kijátszására. Mikor sétálni akart vinni, betegnek tettettem magam. Az öreg ur megsajnál, de azért elment magában is sétálni. Itt azt hiszem, egy-két lapot tele lehetne írni a szokás hatalmáról.

Alig ment el a nagybácsi, oda rohantam az ablakhoz. Igazán, egész cselvigjátékszerű dolog. Felhúztam a kárpitot - ezt kérem, úgy írják: izgatottan felszakítottam a fantasztikus redőkben leomló selyemfüggönyt - és a mint megpillantottam Lilikémet, elfogódott a szívem, rágondoltam az örökségre.

- Nos, mit mondott a nagybácsi?

Óh, érdekes női izgatottság! Nem mertem neki megmondani a valót, ellenkezőleg jó arcot vágtam s hazudtam átkozottul, hogy eddig azért nem mentem az ablakhoz, mert a nagybácsim gyanakodott s nem akarva idő előtt elrontani a dolgot, jobbnak találtam megvárni az alkalmas időt. Lilike elhitte, még megdicsért. Női hiszékenységgel, jaj neked, csak tessék kifigurázni bátran, nem olvassa el azt az én feleségem. Kérem azért, én két példányra fizetek elő.

Bensőmben melegséget éreztem fölforni. Egy hatalmas vágy azt sugta nekem ördögi nyelven, hogy öleld meg, csókold meg, aztán mondd le róla s a vagyon a tiéd lesz. Nemde ez is pompás motívum, Zolát mily könnyen lepipálhatják önök, igaz, hogy bátorság kell hozzá, mert a közönség meg önöket pipaszározzhatja le. Csak bátorság, apostolok szenvedtek világvégezettől.

Tehát odakiáltottam Lilikének hangosan, mert egy kissé bent volt a szobában, mivelhogy vasalt.

- Kedves Lilike, mily boldog volnék én, ha egyszer megcsókolhatnám a maga kis kezét.

Lilike mosolygott s úgy hallottam, hogy azt mondta volna:

- Mi nem jutunk egymás közelébe soha.

Éreztem, hogy meggyülöltem volna őt, ha háromszor mondta volna, hogy soha, mint a novellákban szokás. Ez az egy kifogásom van önök ellen, uraim. Az én Lilikém azonban nem volt közönséges lány.

Bensőmben lángolt az érzés. Nagyon természetes, hogy pokoli gondolatom támadt. Ez tet-szeni fog önöknek, tudom. Egy pokoli gondolat hőssé avatott. Átkiáltottam ama bizonyos torok-hangon.

- Nem soha. Akár mindjárt. Tegye át a maga ablakából a vasaló deszkáját az én ablakomba s azon, mint egy hidon, átmegyek magához.

Igazán novellába való lány volt az a Lilike. Tetszett neki pokoli gondolatom s azt hiszem, ettől még szerelmesebb lett belém, hisz az természetes is. Most már nem is lány az, a ki nem a rendkívüliségeket szereti a férfiakban.

Lilike lehuzta a ruhát a vasaló-deszkáról s piczi, fehér kacsóival, melyeknek nagyon természetesen a szerelmi mámor adta meg az emberfeletti erőt - áttette a vasaló-deszka egyik végét az én ablakomba.

Én egy pillanat alatt felugrottam a szerelmi hidra s egy lépést tettem rajta. Egyszerre hangokat hallok dörgeni alulról. Lenézek, hát ott látom futni a nagybácsit az utcán, a mint öklével fenyegetőzve, felém kiabál:

- Várj csak, te gazkölyök. Majd adok én neked! Kitagadlak nyomban.

Ijedtemben még egyet léptem, azt sem tudtam már, hova menjek: oda-e, vagy vissza? Óriási recsegést hallok s estem lefelé őrült gyorsasággal, mert a vasalódeszka ketté tört alattam.

Szegény nagybácsi. Éppen akkor ért oda, ráestem és agyonütöttem őt. Nekem semmi bajom nem történt, sőt a nagy vagyon örökösévé lettem és elvettem Lilikét feleségül.

-&-